

Caui Plynii secundi naturalis historie.

CAII PLYNII SECUNDI NATURALIS HISTORIAE LIBER OCTAVVS.

De animalibus terrestribus. Elephantorū cōmēdatio: & de sen-
su eorum.

CA. I.

Aialiū terre
maximū ele-
phāt⁹ &
Elephātī so-
lē: & lunā ve-
nerantur.

RELICVA TRANSEAMVS ANIMALIA ET PRIMVM TERRE-
stria. Maximū ē elephas: pximūq; hūanis sensibus: Quippe intellectus illis sermo-
nis patris: & in primis obedientia officiorūq; q̄ didicere memoria. Amoris: & glo-
rie voluptas imo vero q̄ ēt in hoīe rara. pbitas: prudētia eqtas. Religio quoq; sy-
des: solisq; ac lunę veneratio. Auctores sunt in mauritanie saltibus ad quēdā am-
nē cui nomē est anulo nitescente luna noua: greges eorū descēdere: ibiq; se purifi-
cantes solēniter aqua circūspergi: atq; ita salutato sydere in syluas reuerti: vitulo-
rū fatigatos p se ferētes. Alienę quoq; regionis intellectu credūtur maria trāsitū

ri nō ante naues conscēdere: q̄ inuitati rectoris: iureiurādo de reditu. Vifq; sunt fessi ægritudine: qñ &
illas molles ifestāt morbi: p herbas supini in cōlū iacētes: veluti tellure p cibis alligata. Nā qd ad do-
cilitatē attinet. Regem adorāt. Genua submitūt. Coronas porrigūt. Indicis arabici minores: quos ap-
pellant nothos.

Quando primum iuncti.

CA. II.

Liber prim⁹
elephātō iue-
at i idia triū-
phauit.

Omā iuncti primum subiere currū Pompei Magni africo triūpho. Quod prius india vi-
da triumphante Libero patre memorat. Procilius negat potuisse Pompeij triumpho iun-
ctos ingredi porta. Germanici Cēsaris munere gladiatorio quosdā incōditos motus ædi-
dere saltantiū mō. Vulgare erat p auras arma iacere nō auferētibus vētis: atq; inter se gla-
diorios cōgressus edere: aut lasciuiente pnicitate colludere. Postea & p funes icellere. Lecticas etiā
ferētes quaterni singulas: puerpras imitātes: pleniq; hoīz triclinijs accubitu: iere p lectos ita libratīs
stigijs: ne quis potantiū m attingeretur.

De docilitate eorum.

CA. III.

Dētes solum
ex ebore eē.

Ertum est vnum tardioris ingenij in accipiendis q̄ tradēbant: sēpius castigatū verberib⁹
eadem illa meditantē noctu reptū. Mirū maxime & aduersis quidē funibus subire. S; re-
gredi magis vtriq; prōhis. Mutianus ter cōsul auctor est aliquē ex ijs: & līas: ductus grēca
rū didicisse: solitūq; pscribere eius linguae verbis. Ipse ego hęc scripsi: & spolia celtica dicaui. Itēq; se
vidēte puteolis cū aduecti de naue egredi cogerētur: territos spatio procul pontis a cōtinentē porre-
cti: vt sese lōgiquitatis æstimatiōe fallerēt. auersos retrorsusisse. Prēdam ipsi in se expedandā sciunt
solam eē in armis suis: quā iuba cornua appellat. Herodotus tanto antiquior: & cōsuetudo meli⁹ dē-
tes. Quā ob rē deciduos casu aliquo: vel senectā defodiūt: hoc solū ebur est. Cæterū & in ijs quoq; qd
corpus intexit vilitas ossea. Quāq; nup ossa etiā in laminas secari cōpere penuria. Etenim rara am-
plitudo iam dentium prēterq; ex india repit. Cæterum in nostro orbe cessere luxurię. Dentium cādo-
re intelligit iuuenta. Circa hos belli cura summa. Alterius mucroni parant: ne sit plijs hebes: alteri
us operario vsu fodiunt radices Impellunt moles. Circūuentiq; a'enantibus primos constituūt: qui
bus sunt minimi: ne tanti prælium pute. Postea fessi impactos arbori frangunt: prēdaq; feredimūt.

De clemētia eorum: & q̄ pericula sua intelligant: & de Tigri-
dis truculentia.

CA. IIII.

Eleph. ober-
rātes i viam
reducunt.

Itum in plērisq; animalium scire quare petant. Sed & per cūcta quod caueāt. Elephas ho-
mine obuio forte in solitudine: & simpliciter oberrāte clāmens: placidusq; etiam demō-
strare vitam traditur. Idem vestigio hominis animaduerso priusq; homine itremiscere in-
fidiarum metu. Subsistere ab olfatu. circūspectare: Iras proflare. Nec calcare: sed erutum proximo
tradere. Illum sequenti nuntio simul vsq; ad extremum tūc agmen circūagi: & reuerti: aciemq; diri-
gi. Adeo omnium odori durare virus: illud maiore ex parte ne nudorū quidem pedum. Sic & tigris
etiā feris cæteris truculenta: atq; ipsa elephātī quoq; spemēns vestigia. Homine viso transserre di-
citur protinus catulos. Quo nam modo agnito: vbi ante conspecto illo quem timet. Etenim tales sil-
uas minime frequentari certū ē. Sane mirantur ipsam vestigij raritatem. Sed vnde sciunt timendos
esse: immo vero cur vel sēpius conspectum paueant: tāto viribus: magnitudine: velocitate pstantio-
res. Nimirum hæc est natura rerum hęc potentia eius sēuissimas ferarum: maximasq; quę nunq; vi-
dissent: quod debeant timere: & statim intelligere cur sit timendum.

De intellectu: & memoria eorum.

CA. V.

Aiaduerte.

Lephanti gregatim semper ingrediunt. Duxit agmen maximus natu. Cogit ætate pxim⁹
amnē tranlituri minimos pmittunt: ne maiorū ingressu atterēte aluey crescat gurgitis alti-
tudo. Antipater auctor est duos antiocho regi in bellicis vsibus celebres etiā cognominib⁹
fuisse. Etenim nouere ea. Certe cato cū impator: noia annalibus describeret: eū qui fortissime prælia

tus esset in punica acie Sutrum tradidit vocatum altero dente mutilato. Antiocho vadum fluminis experienti renuit Ajax: alioquin dux agminis semp. Tum pñciatus eius fore principatū qui trāsi set: ausumq; Patroclum. Ob id phaleris argenteis: quo maxime gaudēt: & reliquo omni primatu donauit. Ille qui notabat in edia mortē ignominiaē pñtulit. Mirus nāq; pudor est. Victusq; vocē fugitiuorū. Terram ac verbenas porrigit. Pudore nunq; nisi habito coeunt. Mas quinquēnis: foemina decennis. Inī aut biēnio: quis (vt ferunt) cuiusq; anni diebus: nec amplius. Sexto pfundunt amne non ante reduces ad agmen. Nec adulteria nouere. Nullaue ppter foeminas iter se praelia: ceteris animalibus pñcialia. Nec quia desit illis amoris vis. Nanq; tradit vnus amasse quendam in ægypto corollas videntē. Ac ne quis vulgariter electam putet: miret gratā Aristophaniceleberimo in arte grām tica: alius menādru Syracusanum incipiētis iuuenta in exercitu Ptolēmei desiderium eius quotiens non videret inedia testatus. Et vnguentaria quēdam dilectā Iuba tradit. Omnium amoris fuere argumenta gaudium a cōspectu: blāditiaq; incondita: stipes quas populus dedisset feruatē: & in sinu effuse. Nec mirum esse amorē quibus sit memoria. Idem nāq; tradit agnitum in senecta multos post annos: qui rector in iuēta fuisset. Idē diuinationem quādam iustitię. Cum Bocchus rex. xxx. elephātis totidem in quos seuire instituerat stipitibus alligatos obiecit: procuratibus inter eos qui lacel ferent: non potuisse effici: vt crudelitatis alienę ministerio fungeretur.

¶ Quando primum in italia.

CA. VI.

Elephantes italia primū vidit Pyrrhi regis bello: & boues lucas appellauit in lucanis vifos anno vrbis quadringentesimo septuagesimo secundo. Roma autez in triūpho septē annis. ad superiorem numerum additis. Eadem plurimos anno quingentesimo secundo victoria. L. Metelli pñficis in sicilia de pñenis captos. cxliij. fuere trauecti ratibus: quas doliorū confertis ordinibus imposuerat. Verius eos pugnasse in cyrcō: interfectosq; iaculis tradit penuria cō filij. Quoniam neq; ali placuisset: neq; donari regibus. L. Piso inductos dñtaxat in cyrcum: atq; vt cōtemptus eorum increfceret ab operarijs hastas ppilatas habentibus p cyrcum totum actos. Nec qd dein de ijs factum sit auctores explicant: qui non putant interfectos.

¶ Pugnae eorum.

CA. VII.

Cara ē vnus e Romanis dimicatio aduersus elephātū. Cū Hānibal captiuos nostros dimicare inter se coegisset. Nāq; vnū qui superat: obiecit elephātō: & illū dimitti pactū si itere misset. Solus ergo in harena congressus magno pñnoaē dolore cōfecit. Hānibal cū fama eius dimicationis contēptū allaturā beluis intelligeret: eqtes misitq; abeuntē interficerēt. Promuscidē eoz facillime āputari Pyrrhi pñiorū experimētis patuit. Romę pugnasse Feneſtella tradit primū oīs in cyrcō Claudio Pulchri aēdilitate curuli. M. Antonio. A. Posthumo cōf. āno vrbis sex cētesimo qnquagesimo. v. Itē post ānos. xx. Lucullorū aēdilitate curuli aduers⁹ tauros. Pōpei quozq; altero cōsulatu dedicatiōe tēpli Veneris victricis pugnauiere i circo. xx. aut vt qdā tradūt. xviij. Getulus ex aduerso iaculātib⁹ mirabili vnus dimicatiōe: qui pedib⁹ cōfossis repst genib⁹ in cateruas: arrepta scuta iaciēs in sublime: q decidētia volubilitate spectantib⁹ voluptati erāt in orbē circūacta: velut arte nō furore beluē iacerent. Magnū & i altero miraculū fuit vno ictu occiso. Pilū sub oculo adactum in vitalia capitis venerat. Vniuersi eruptionē tentauere nō sine vexatione populi circūdantis claustris ferreis. Qua de cā Cēsar dictator postea simile spectaculū editur⁹ euripis harenam circūdedit: quos Nero princeps sustulit equiti loca addēs. Sed Pōpeiāni amissa fuge spe misericordiā vulgi inenarrabili habitu qrentes supplicauere quadā sese lamētatiōe cōplorātes: tanto populi dolore. vt oblitus impatoris: ac munificētiē/honorifice exquisitā flens vniuersus cōfurgeret: dirasq; Pompeio: quas ille mox luit pñnas imp̄care. Pugnauiere & Cēsari dictatore tertio consulatu eius. xx. cōtra pedites quingētos. Itē: totidē turrīti cū sexagenis ppugnatorib⁹ eodē quo priores numero peditū: & pari equitum e diuerso dimicāte. Postea singulis principibus Claudio/ & Nerōi in cōsumatione gladiatorum. Ipsius animalis tāta narrat clemētia contra minus valida. vt in grege pecudū concurrentia manu dimouerat: ne quid obterat imprudēs. Nec nisi lacerati noceāt. Ideoq; gregatim semp ambulent. Minime ex omnibus foliugi. Equitatu circūuecti infirmos aut fessos/vulneratosue in mediū agmen recipiunt: ac velut imperio: aut ratione per vices subeunt. Capti celerrime mirificātur ordei succo.

¶ Quomodo capiuntur.

Ca. VIII.

Apiunt aut in india vnū ex domitis agente rectore: qui deprehēsum solitarium/ abactumue a grege verberat ferrū. Quo fatigato trāscēdit in eū: nec sec⁹ ac priorē regit. africa foueis caput: in q̄s deerrāte aliquo. pñn⁹ ceteri cōgerūt ramos: moles deuoluūt: aggeres cōstruūt: oīq; vi conant extrahere. Antea domitādi grā grægis equitatu cōgebāt in cōuallē manufactā: & lōgo tractu fallacē. Cuius inclusos ripis/fossib⁹ fame domabāt. Argumētū erat ramus hoīe porrigēte clemētia.

i. iij.

Elephas vno ictu cōfossus

vi qnq̄ginta:

Subtile cap⁹ turē genus:

Caui Plynii secundi naturalis historie.

ter acceptus. Nunc dētiū causa. Pedes eorum iaculant alioquin mollissimos. Trogloditæ cōtermi-
ni æthiopie: qui hoc solo venatu alunt: arbores ppinquas itineri eorum conscendunt. Inde totius ag-
minis nouissimū speculati extremas in clunes defiliunt. Leua apprehendit cauda. Pedes stipant in si-
nistro foemore. Ita pendēs alterum poplitem dextra cadit: ac præacuta bipēni hoc crure tardato p-
fugiēs alterius poplitis neruos ferit: cuncta præceleri pernecitate pagēs. Alij tutiore genere: sed ma-
gis fallaci intētos ingētes arcus defigunt humi longius. Hos præcipui viribus iuuenes cōtinent. Alij
cōnixi pari conatu tendunt: ac prætereuntibus sagittæ: venabula infigunt: mox sanguinis uestigijs se-
quunt. Elephantorū generis foeminę multo pauidiores.

¶ Quomodo domantur.

CA. IX.

Elephas tñ
semel ynū in
vita edit
Alui maxie
pfluuiū pati
tur.

Omanē aut rabidi fame: & verberibus: elephātis alijs ad motis: qui tumultuātem cathenis
coerceāt. Alias circa coitus maxie efferant: & stabula indorū dentibus sternunt. Quapro-
pter arcent eos coitu: foeminarūq; pecuaria separant: quę haud alio modo q; armētōz ha-
bent. Domiti militant: & turres armatoz in hostes ferunt: magnaq; ex parte oriētis bella
conficiunt. Prosterunt acies: proterunt armatos. Idē minimo sui stridore terrētur: vulneratq; & terri
ti retro semp cedūt: hand minore partiū suaz pnicie. Indicum afri pauent: nec contueri audent. Nā
& maior indicis magnitudo est.

¶ De partu eorū & reliqua natura.

CA. X.

Sūme murē
fugit

Ecce annis gestare in vtero vulgus existimat. Aristoteles biēnio nec ampli⁹ q; singulos se-
mel gignere: pluresq; viuere ducētis annis: & quosdam trecētis. Iuuenta eorū sexagesimo
incipit. Gandēt amnibus maxie. Et circa fluuios vagantur. cum alioquin nare ppter ma-
gnitudinem corporis nō possint. Idem frigoris impatiētes. Maximum hoc malū: inflatio
nemq; & pfluuium alui: nec alia morborū genera sentiūt. Olei potu tēla q; corpori eorū ihēserāt de-
cidere inuenio. A sudore aut facilius adhērescere: & terrā edisse ijs rabificū est: nisi sēpi⁹ mandant. De-
uorant aut & lapides. Truncos quidē gratissimo in cibatu hnt. Palmas excelsiores fronte prosterunt
Ac ita iacentium assumūt fructū. Mandūt ore. Spirāt: & bibūt: odoranturq; haud improprie appella-
ta manu. Animalium maxie odere murem: & si pabulum in psepio positum attingi ab eo videre
fastidiunt. Cruciatū in potu maximū sentiūt hausta hirūdine: quā sanguisugā vulgo cōpisse appella-
ri aduerto. Hæcybi in ipso anime canali se fixit: intolerādo afficit dolore. Durissimū dorso tergus Vē-
tres molles. Setarum nullum tegumētum: ne in cauda quidē præfidiū abigēdo tēdio muscarū. Nāq;
id & tanta vastitas sentit. Sed cancellata cutis: & inuitās id genus animalium odore. Ego cum exten-
ti recepere examina arctatis in rugas repente cancellis cōphēsas enecāt. Hoc ijs p cauda: p iuba: p
villo est. Dentibus ingēs piciū: & deorū simulachris laudatissima ex ijs materia. Inuenit luxuria cō-
mendationē: & aliā expetit in callo manus vim saporis: haud alia de causa credo q; quia ipsum ebur
sibi mandere videtur. Magnitudo dentium videtur quidē in tēplis picipua. Sed tñ in extremis africę
qua confinis æthiopie est. postium vicem in domicilijs præbere. Sepesq; ijs: & pecorū stabulis palos
elephantorū dentibus fieri Polybius tradit auctore Gaulusa Regulo.

¶ Vbi nascantur: & de discordia eorū & draconum.

CA. XI.

Serpētes ele.
circūuoluen-
tes.

Lephātes fert africa vltra syrticas solitudies: & in mauritania. Ferūt ætiopes & troglodytę
vt dictum est. Sed maxios india bellātesq; cū ijs ppetua discordia dracōes tāte magnitudi-
nis: vt & ipsos circūflexu facili ambiāt: nexuq; nodi præstringāt. Cōmoritura dimicatio vi-
ctusq; corruens complexum elidit pondere.

¶ De solertia aialium.

CA. XII.

dracōes ele.
sāguis audis-
simi.

Ira animalium pro se cuiq; picipua solertia est: vt ijs vna scādendi in tantā altitudinē difficul-
tas. Draco itaq; iter ad pabula speculatur. Ab excelsa se arbore inijcit. Scit ille iparē sibi lu-
ctatū cōtra nexus: Itaq; arborū/aut rupiū attritū qrit. Cauent hoc dracōes: ob idq; gressus
primum alligāt cauda. Resoluūt illi nodos manu. At hi in ipsa nare caput condūt: pariterq; spiritum
præcludūt: & mollissimas lacināt partes. Idē obuif deprēhenfi in aduerso erigūt se: oculosq; maxie
petunt. Ira fit vt plerūq; cęci ac fame: & mœroris tabe confecti repiantur. Quā quis aliā tāte discor-
diæ causā attulerit: nisi naturæ spectaculū sibi ac paria cōponētis. Est & alia dimicationis huius fama
Elephātis frigidissimū esse sanguinē: ob id æstu torrente præcipue a draconibus expeti. Quāobrem
in amnes merfos insidiari bibētibus arctatisq; illigata manu in aurē morsū defigere. Qm̄ is tñ loc⁹ de-
fendi nō possit manu. Dracōes eē tātos vt totū sāguinē capiāt. Itaq; elephātos ab ijs ebibi: siccatosq;
concidere: & dracones inebriatos opprimi commoriq;.

¶ De draconibus.

CA. XIII.

Enerant dracones æthiopia indicis pares vicenum cubitorum. Id modo mirū vñ cristatos
iuba crediderit. Asachæi vocant æthiopes: apd quos maxime nascantur. Narratur in mari

timis eorum quaternos/quinofq; inter se cratius modo implexos erectis capitibus vilificantes (ad me
milia pabula arabiae) vehi fluctibus.

¶ De serpentibus maximis/ & bois.

CA. XIII.

Megasthenes scribit in india serpentis in tantam magnitudinem adlescere: vt solidos hau-
riant ceruos/taurosque. Metrodorus circa rhindacum amnem in poto: vt supuolantes: quis
alte/perniterque alites hauustu raptas absorbeat. Nota est in punicis bellis ad flumē bagra
dama Regulo imperatore balistis tormētisq; vt oppidum aliquot expugnata serpes. cxx. pedum lō
gitudinis Pellis eius maxillē vsq; ad bellum numantinum durauere romae in templo. Faciunt his fi-
dem in italia appellatae boē in tantam magnitudinem exeuntes: vt diuo Claudio principe occisae in
vaticano solidus in aluo spectatus sit infans. Aluntur primo bibuli lactis succo. Vnde nomē traxere.
ceterorum animalium/quae modo cōuecta vndiq; italiae contingere saepius: formas nihil attinet sero
pulose referre.

Serpens. cxx.
pedum
Infans in aluo
reptus serpe
tis.

¶ De scythicis animalibus/ & septentrionalibus.

CA. XV.

Daucissima scythia gignit inopia fructuum. Pauca cōtermina illi germania. Insignia tamē
boum ferarum genera: iubatos bisontes: excellentiq; & vi/ & velocitate viros/ quib; impe-
ritum vulgus bubalorum nomen imponit: cum id gignat africa vituli potius ceruue qua
dam similitudine. Septērio fert/ & equorum greges ferorum: sicut asinorum asia/ & afri-
ca. Præterea alcen/ni proceritatis aurium/ & ceruicis distingat: iumēto similem. Item natam in scādi
nauia insula: nec vñq; visam in hoc orbe: multis tamen narratam alcen haud dissimilē illis & nullo suf-
fragium flexu. Ideoq; non cubātem/ & accliuem arbori in sono: eaq; incisa ad insidias capi. Alias ve-
locitatis memoratē. Labrum eis sepius p̄grade: ob id retrograditur in pascendo ne in priora tēdens
inuoluatur. Tradūt in p̄onia feram quae bonafus vocetur equina iuba: cætera tauro similem: corni-
bus ita in se inflexis: vt nō sint vtilia pugnae. Quapropter fuga sibi auxiliari: reddente ea finum inter-
dum & triū iugerum longitudine: cuius cōtactus sequētes vt ignis aliquis comburat. Mirum pardos:
pātheras leones: & similia cōdito in curporis vaginas vnguius mucroē: ne refringatur: hebeteturq;
ingredi: auersisq; falculis currere: nec nisi appetendo pretendere.

Vri bubals.

vel machlini.
Alces retro-
gradēdo pa-
scitur
bonafus finus
adurēs.

¶ De leonibus.

CA. XVI.

Leonis præcipua generositas: tunc cum colla/armosq; vestiunt iube. Id enim ætate contin-
git e leone conceptis. Quos vero pardi generauere semper insigni hoc carēt. Simili modo
scemine magna ijs libido coitus: & ob hoc maribus ira. Africa hæc maxime spectat inopia carentes.
a quarū ad paucos amnes cōgregātibus se feris. Ideo multiformes ibi animalium partus: &
varie sceminis cuiusq; generis mares/ aut vi/ aut voluptate miscente. Vñ etiam vulgare græciē dictus
semper aliquid noui africā afferre. Odore pardi coitum sentit in adultera leo: totaq; vi cōsurgit in p̄e
nam. Idcirco/ aut culpa flumine abluitur: aut longius comitatur. Semel autē edi partum lacerato vn-
guum acie vtero in enixu vulgum credidisse video. Aristotiles diuersa tradit: vir quem in ijs magna
secuturus in parte p̄fandum reor. Alexādro magno rege inflāmato cupidine animalium naturas no-
scendi: delegatq; commētatione. Aristoteli summo in omni sciētia viro: aliquod miltā hominū in
totius asiē: græciēq; tractu parere iussa: oīm quos venatus aucupia/ piscatusq; alebāt. Quibusq; vna
ria armēta: aluearia: piscinie: auararia in cura erāt: ne quid vsq; gentiū ignoraret ab eo. Quos percontā
do. L. ferme volumina illa præclara de animalibus cōdidit. Quae a me collecta in arctum cum ijs/ quae
ignorauerat: quæso vt legentes boni consulant in vniuersis rerum naturæ operibus: medioc; clarissi-
mi regum omnium desiderio cura nostra breuiter peregrinātes. Is ergo tradit leonem primo foetu
parere quinq; catulos: ac per annos singulos vno minus: ab vno sterilefcere. Informes minimasq; car-
nes magnitudinis mustellarum esse initio. Semestres vix ingredi posse: nec nisi bimestres moueri. In
europa autē inter acheoloum tantum/ & nestum amnes leonis esse: sed longe viribus præstantiores ijs
quos africa/ aut syria gignāt. Leonum duo genera/ compactile & breue crispioribus iubis. Hos pau-
diores esse q̄ longo/ simpliciq; villo: eos cōtempiores vulnerum. Vrinam mares crure sublato redde-
re: vt canes. Grauem odorem: nec minus halitum. Raros in potu. Vesci alternis diebus. A saturitate
interim triduo cibis care: Quæ possint in mādendo solida deuorare: nec capiente aluo coniectis i fau-
ces vnguib; extrahere: vt si fugiendum sit nō in satietatē abeat. Vitam ijs longam docet argumēto
q̄ pleriq; dentibus defecti reperiant. Polybius Aemiliani comes in senecta hoies appeti ab ijs refert
qm̄ ad p̄sequēdas feras vires nō suppetāt. Tūc obfidere africę vrbes. eaq; de causa crucifixos vidisse
cū Scipione: quia ceteri metu poenæ similis absterrētur eadem nōxa. Leoni tātū ex feris clāmentia
in supplices prostratis parcit: & vbi seuit: in viros prius q̄ in foeminās fremit: infantes non nisi magna
fame. Credit libya intellectu puenire ad eos precū. Captiuas certe getuliē reducē audiui multoz in
siluis ipetū a se mitigatū alloquio aufē se dicere foeminā pfugā: infirmā. supplicē aialis oīm genero-
is iij.

Leonæ iubis

Aristoteles.
ab alexandro
vt aiantū na-
tāre q; seru-
tare miltus.

Leonæ q̄nto
partu fit steri-
lis.

Leonis clā-
mentia

Caſſi Plynii ſecundī naturalis hiſtorie.

ſiſſimi: cæteriſq; ipantiſ indignā ei⁹ gloria p̄dam. Varia circa hæc opinio ex ingenio cuiuſq; vel caſu mulceri alloquijs feras. Quippe iam ſerpētes extrahi cantu: cogiq; in p̄cā. Verū falſumue ſit: vita decreuerit. Leonum animi index cauda: ſicut & equorū aures. Nanq; & has notas generoſiſſimo cui q; natura tribuit. imota ergo placido clēmēs/ blādiētiq; ſimilis: quod rarū eſt. Crebrior enim iracūdia ei⁹. In principio terga verberatur. Incremēto terra. ceu quodā incitāmēto flagellantur. Viſ ſūma in pectore. Ex omni vulnere ſiue vngue impreſſo: ſiue dente ater p̄fluit ſanguis. Idē ſatiati inoxi ſunt. Generoſitas maxime in piculis dephēdiſ: nō in illo tantūmō/ q; ſp̄nēs tēla diu ſe terrore ſolo tuerur: aut velut cogi teſtaſ. Cogitq; nō tāq; piculo coact⁹: ſed tanq; amētia ira⁹. Illa nobilior ai ſignificatio q̄libet magna canū/ & venātius vrgēte vi: cōtemptim/ reſiſtaſq; cedit in cāpis: & vbi videri poteſt Idem vbi virgulta/ ſiluaſq; penetrauerit acerrimo curſu fertur: velut deputāſ abſconſione turpitudi nem. Dū ſegitur: inſilit ſaltu: quo in fuga nō vtitur. Vulneratus obſeruatiōe mira p̄cuſſorem nouit: & in quātalibet multitudine appetit. Eum vero q; tēla quide⁹ miſerit: ſed tamen nō vulnerauerit cor reptum/ raptatūq; ſternit: nec vulnerat. Cum p̄ catulis ſœta dimicat oculorū aciem traditur deſigere in terrā ne venabula expauēſcat. Cæterū dolis carent/ & ſuſpitiōe. Nec limis intueſ oculis: aſpiciq; ſimili mō nolunt. Creditū eſt a moriente humū morderi: lachrymāq; lcto dari. Atq; hoc tale/ tāq; ſeu uum animal rotarū orbes circūacti: curruſq; inanes: & galinaceorū criſtæ/ cantuſq; etiā magis terrēt: ſed maxie ignes. Aegritudinē ſaltidiſ t̄m ſentit: in qua medetur ei cōtumelia: in rabiē agente annexa rum laſciuia ſimiarum. Guſtatus deinde ſanguis in remedio eſt. Leonum ſimul pugnam plurium romē princeps dedit. Q. Sceuola. P. filius in curuli edilitate. Centum aut iubatorū primus ois. L. Sylla qui poſtea dictator fuit in prætura. Poſt eū Pōpeius magnus in cyrco. dc. ac in iſs iubatoz. cccxv. Cæſar dictator quadringentos. Cape eos ardui erat quondā op̄is: foueiſq; maxie. Principatu Claudiſ caſus rationem docuit pudēdam pene talis fere noiē: paſtoris getuli ſago contra ingruētis impetum obiecto. qd ſpectaculum in harenam p̄tinuſ trāſlatum eſt: vix credibili modo torpeſcēte tāta illa feritate: quīſ leui iniectu opto capite: ita vt deuiciatur nō repugnāſ. Videlicet ois viſ cōſtat in oculis. Quo minus mirum ſit a Lyſimacho Alexandri i uſſu ſimul incluſo ſtrāgulatū leonē. Iugo ſubdidit eos. Pri muſq; romæ ad cutrum iunxit. M. Antonius & quidem ciuili bello: cum dimicatum eſſet in pharſali cis campis nō ſine oſtēto quodā t̄pe illo generoſos ſpiritus iugum ſubire prodigio ſignificante. Nā q; ita veſtus eſt cum mima cytheride ſupra mōſtra etiam illarum calamitatum fuit. Prim⁹ aut hoīm leonē manu tractare auſus/ & oſtēdere māſuefactū Hāno e clariffimis p̄cōnorū tradiſ. Dānatuſq; illo argumēto: quoniā nihil nō p̄ſuaſurus vir tam artificis ingenij videbatur: & male credi libertas ei: cui in t̄m ceſſiſſet etiam feritas. Sunt vero & fortuita eorum quoq; clēmētiæ exempla. Mētor Syracuſanus in ſyria leone obuio ſuppliciter volutante attonitus pauore: cum reſugienti vndiq; fera oppone ret ſeſe: & veſtigia lamberet: aduſanti ſimilis animaduertit in pede ei⁹ tumorem/ vulnuſq; & extra ſto ſurculo liberauit cruciatu. Pictura caſum hūc teſtatur ſyracuſis. Simili mō Helpis ſamius natiōe in africam delatus naue: iuxta littuſ cōſpecto leone hiactu minaci arborem fuga petit. Libero patre inuocato: quoniam tum præcipuus votorum locus eſt: cum ſpei nullus eſt. Sed neq; p̄ſugienti cū po tuiſſet: fera inſtiterat: & procumbens ad arborem hiatu/ quo terruerat miſerationem quærebat. Os morſu validior adhæſerat dentibus: cruciabatq; inedia. Tum pene in ipſe ei⁹ t̄elis ſuſpectantē/ ac ve lut mutis precibus orātem: dum fortuitu fidēs non eſt cōtra ferā. Multoq; diutius miraculo/ q̄ metu ceſſatum eſt. Digreſſus tandem euellit præbenti: & q̄ maxime opus eſt accōmodātī. Tradūtq; q̄ diu nauis ea in littore ſtetit retuliſſe gratiam venatus aggerendo. Qua de cauſa Lybero patri templum in ſamo Helpis ſacrauit: quod ab eo factum gr̄eci σωτηρο νεωσ του Διομνστον. i. ſaluatoris tēplum Dyoniſij appellauere. Miremur poſtea veſtigia hominum intelligi a feris: cum etiam auxilia ab vno animalium ſperēt. Curenim nō ad alia iere: aut inde medicas manus hominis ſciūt/ niſi forte viſ ma lorum etiam feras omnia experiri cogit.

¶ De pantheris.

CA. XVII.

Eque memorādum & de pāthera tradit Demetrius phyſicus. Iacētem in media via hoīs deſiderio repēte apparuiſſe patri cuiuſdā philiniſ aſſeātatoris ſapiētiē: illū pauore cōp̄iſſe regredi. Ferā vero circūuolutari nō dubie blādiēte ſeſe/ cōſiliātē mœrore qui ēt in pāthe ra intelligi poſſet. Fœta erat: catulis p̄cul in foueā delapſis. Primū ergo miratiōi fuit nō ex pauēſcere proximum ei curā intēdere: ſecutuſq; qua trahebat veſtem vnguū leni iniectu: vt cauſam doloris intellexit: ſimulq; ſalutis ſuæ mercedem: exemit catulos: eaq; cum iſs p̄ſequēte/ vſq; extra ſo litudines deductuſ lēta/ atq; geſtiēte: vt facile appareret gratiam referre: & nihil inuicē imputare: qd etiam in hoīe rarum eſt. Hęc fidem etiam Democrito aſſerunt: qui Thoantem in achaia ſeruatum a dracone narrat. Eum nutrierat puer dilectum admodum/ pauēſq; ſerpentis naturam & magnitudi-

Leones dimi
caturi oculos
ī terrā demit

Lyſimachus
manu linguā
leōis auellit.

Varia leonis
exempla.

Thoas a dra
cōe liberat⁹.

nē metuēs in solitudines tulerat. in quibus circumuēto latronū infidijs agnitoq; voce subuenit. Nā Pātherē & ty
quē de infantib; ferarū lacte nutricis cū effēt expositi. p̄dūt: sicut de cōditorib; nostris a lupa: magni gres sparsis
tudini fatorū acceptare ferri æquus q̄ ferarum naturę arbitror. Pāthera & tigris maculaz; varietate maculis
ppe solę bestiarum spectantur. Ceteris vnus ac suus cuiusq; generis color est. Leonum tantum in sy In syria leos
ria niger. Pantheris in candido breues macularum oculi. Ferūt colore earū mire sollicitari quadru nes nigri.
pedes cunctas: s; capitis toruitate terreri. Quāobrē occultato eo reliquas dulcedine inuitatas corri
piunt. Sunt qui tradant in armo ijs similē lunę esse maculaz; crescētē in orbes: & cauantē pari modo Pātherę in ar
cornua. Nunc varias & pardos qui mares sūt appellāt in eo omni genere creberrimo i africa syriaq; mo maculam
Quidam ab ijs pantheras solo candore discernunt: nec adhuc aliam differentiam inueni. Senatuscō lunę mō cre
sultum fuit vetus: ne liceret affricanas in italiam aduehere. Cōtra hęc tulit ad populum. Cn. Aufidi scentem hñt.
us tribunus plebis: permisitq; circensius gratia importare. Primus aut Scaurus ædilitate sua. cl. vni
uersa misit. Deinde Pōpei; magn; quadringētas decē. Diu; August; quadrigētas viginti idē. Q. Tu
berone Fabio Maxio cōs. iiii. nonas Maij. theatri Marcelli dedicatione tigrin prim; oim romę offē
dit in cauea māfuefactā. Diu; vero Claudius simul quattuor.

De tigridis natura: & camelis: & camelopardali:
& quando primum visa Romæ.

CA. XVIII.

Igrin hyrcani & indi ferunt animal velocitatis tremendę: & maxime cognitæ dū capitur. Modus tygrī
Totus eius fœtus qui semper numerosus est ab insidiante rapitur equo q̄ maxime p̄nici um captanda
atq; in recentē subinde transfertur: At vbi vacuum cubile repperit: fœta (maribus enī cu rum.
ra nō est sobolis) fertur p̄ceps odore vestigans. Raptor appropinquāte fremitu abiicit
vnum ex catulis. Tollit illa morfu: & pondere etiam ocior acta remeat: iterum consequitur & subin
de: donec in nauē regresso irrita feritas sequit in littore. Camellos iter armēta pascit oriēs: quoz; duo
genera bactrię & arabie differunt: q̄ illi bina habēt tubera in dorso: liti singula: & in pectore alteruz
cui incumbant. Dentium superiore ordine vt boues carēt in vtroq; genere. Omnes aut iumētōz; in
ijs terris dorso fungunt: atq; etiā equitatu in p̄alijs. Velocitas inter equos. S; sua cuiq; mēsurā: si
cuti vires Nec vltra assuetum p̄cedit spaciū: nec plus instituto onere recipit. Odiuz; aduersus equos
gerunt naturale. Sitim & quatrduo tolerant. Implētur cuz; bibēdi occasio est: & in p̄teritū & i fur
turum: obturbata conculcatione prius aqua: aliter potu nō gaudēt. Viuūt quinquagenis annis: qui
dam & cētenis. Vt cunq; rabiem & ipsi sentiunt. Castrandi genus etiam fœminas quę bello p̄parēs
tur: inuentum est. Fortiores ita fiunt coitu negato. Horum aliqua similitudo in duo trāsferē animas
lia. Nabim ēthiopes vocāt: collo similem equo: pedibus & cruribus boui: camelo capite: albis mā
culis rutilum colorē distinguētibus. Vnde appellata camelopardalis. Dictatoris Cæsaris circēsis
ludis primum visa romæ. Ex eo subinde cernitur aspectu magis q̄ feritate conspicua. Quare etiam
ouissere nomen inuenit.

De chao & cepho.

CA. XIX.

Ompeij magni primum ludi ostenderunt chaum: quem galli Rhaphiuz vocabant: effi Cephī hūas
gie lupi: pardorum maculis. Idem ex ēthiopia quas vocāt cephos: quarum pedes poste nos pedes
riores pedibus humanis & cruribus. priores manib; fuere similes hoc animal postea Ro manusq; ha
ma non vidit. bentes.

De rhinocerote.

CA. XX.

Isdem ludis & rhinoceros vnus in mare cornu qualis sæpe visus. Alter hic genitus hostis Rhinocero
elephanto: cornu ad saxa limato p̄parat se pugne. In dimicatione aluuz; maxime petēs tis & elephari
quā scit esse molliorē. Lōgitudo ei p̄ar. Crura multo breuiora. Collor buxeus. ti pugna

De lyncibus: & spingibus: & crocutis. cercopithecis:

indicis bubus: leucrocutis: eale: tauris æthiopię: man

ticora: monocerote: catoblepā: basilisco.

CA. XXI.

Yncas vulgo frequētes & spyngas fusco pilo: māmīs in pectore geminis ēthiopia generat Pegasi equi
multaq; alia monstro similia. Pennatos equos & cornibus armatos: quos pegasos vocant. alati.

Crocotas velut ex cane lupoq; conceptos omnia dētibus frāgētes: p̄tinusq; deuorata cō
ficiētes ventre. Cercopithecōs nigris capitib; pilo asinino: & dissimiles ceteris voce. Indicos boues
vnicornes tricornesq;. Leucrocutam perniciosissimam feram: asini fere magnitudine: cruribus cerui Leucrocuta
nis: collo cauda pectore leonis: capite melium: bisulca ungula: ore ad aures vsq; rescisse: dentium lo hūanas imita
cis osse p̄petuo. Hāc feram humanas voces tradūt imitari. Apud eos & quā vocat eale magnitudie tur voces.
equi fluuiialis: cauda elephanti: colore nigra vel fulua. Maxillas apri: maiora cubitalibus cornua ha
bēs mobilia: quę alterna in pugna sistit: variatq; infesta: aut obliqua: vtcumq; ratio monstrauit. Sed

Caſij Plinii ſecundi naturalis hiſtorie

Manticora
hois facie.

Vel niger.
Catoblepas
viſu homines
necat.
Baſylicus ſer
pentum rex

atrociffimos habet tauros ſilueſtres maiores agreſtibꝯ: velocitate ante omnes: colore: fuluos: oculis ceruleis: pilo in cōtrariū verſo: rictu ad aures dehifcēte: Iuxta cornua mobilia. Tergoris duricia ſilicis: omne reſpuens vulnus. Feras omnes vernant. Ipſi nō aliter q̄ foueis capiti fetitate ſemp inter cunt. Apud eodem naſci. Creſias ſcribit quam manticoram appellat triplici dentium ordine pedū: natī coeūti. Facie & auriculis hois: oculis glaucis: colore ſāguineo: colore leōis: cauda ſcorpionis mō ſpicula infigētē. Vocis vt ſi miſceat ſiſtulæ & tubę concētus. Velocitatis magnæ: hūani corporis vel præcipue appetentem. In india & boues ſolidis vngulis: vnicornes: & ferā nomine axin: hinnuli pelle: pluribus candidioribꝯ: maculis ſacram Liberi patris. Orſei indi ſimias candentes toto corpore venantur. Aſperrimā autem ferā monocerotem: reliquo corpore equo ſimilē: capite ceruo: pedibus elephanto: cauda apro: mugitu graui: vno cornu nigro media fronte cubitorum duū emine. Hanc ferā viuam negant capi. Apud heſperios æthiopas fons eſt nigris vt pleriqꝯ exiſtimauere nili caput: vt argumēta quę diximus: perſuadent. Iuxta hūc fera appellatur catoblepas modica alioquī ceteriſqꝯ mēbris iners: caput eiꝯ tantū prægrauē ægre ferens: id deiectum ſēper in terram. Alias in ternetio humani generis oibꝯ: qui oculos eiꝯ videre: conſeſtim expirātibꝯ. Eadem & Baſiliſci ſerpentis eſt viſ. Cyrenaica hūc generat prouincia. xij. nō amplius digytorū magnitudine. Candida in capite macula vt quodā diademate inſigni. Sibilo omnes fugat ſerpētes. Nec flexu multiplici: nec vt reliquæ corpus impellit: ſed celſus & erectus in medio incedēs. Necat frutices non contactas modo: verum eſt afflatas exurit hærbis: rumpit ſaxa. Talis viſ malo eſt. Creditum quōdam ex equo occiſo haſta: & per eam ſubeunte vi nō equitem modo ſed quoqꝯ abſumptum. Huic tali monſtro (ſæpe enim enectum cōcupiuerē reges videre) muſtellarū virus exitio eſt adeo naturæ nihil placuit eē ſine pari. Interficiūt eos cauernis facile cognitis ſola tabe. Necant illi ſimul odore: moriuntqꝯ: & naturæ pugnam conſiciunt.

De lupis.

CA. XXII.

Lupi vocem
adimunt.

Hoies (ſim o
credere di
gnū ē) in lu
pos tranſfigu
rati
Græcię leuis
credulitas.

Lupi terra
fame veſcen
tes.

Ed in italia quoqꝯ creditur luponum viſus eſt noxiuſ. Vocēqꝯ homini quē priores contem platur adimere ad præſens. Inertes hos paruofqꝯ africa & ægyptus gignūt: aſperos truceſqꝯ frigidiſſima plaga. Homines in lupos verti: rurſumqꝯ reſtitui ſibi: falſum eſſe cōfide. ter exi ſtimare debemus: aut credere omnia quæ fabuloſa rot ſeculis cōperimus. Vnde tamē iſta vulgo inſixa ſit fama intantum vt in maledictis verſipelles habeāt: indicabitur. Euātes inter aucto res græciæ non ſpretus tradit archadas ſcribere ex gente Antēi cuiuſdā ſorte familia electuſ ad ſta gnum quoddam regionis eiꝯ duci: veſtituqꝯ in quercu ſuſpenſo tranare: atqꝯ abire in deſerta trāſſi ſe abſtinuerit reuerti ad idē ſtagnum: & cum tranauerit effigiē recipere ad priſtinum habitū addito nouē annorum ſenio. Addidit quoqꝯ Fabiuſ eandem recipere veſtem. Mirum eſt q̄ procedat græca credulitas. Nullum tam impudens mendaciū eſt vt teſte careat. Itaqꝯ Copas qui olympionica ſcrip ſit narrat Demarchum Parrhaſium in ſacrificio quod archades: Ioui Lyceo humana etiā cū ho ſtia faciebant: imolati pueri exta degluſtaſſe: & in lupum ſe cōuertiffe. Eūdem decimo anno reſtitu tū athleticæ reſtitiffe in pugilatu: victorēqꝯ victoria olympia reuerſū. Quin & caudę huiꝯ aialis cre ditur vulgo in eſſe armatorium virus exiguo in villo: eumqꝯ capiatur abiſcere. Nec idēz pollere: niſi viuenti direptum. Dies quibus coeant toto anno non amplius. xij. Eundem in fame veſci terra. In ter auguria ad dexteram cōmeantium præciſo itinere ſi plēno id ore fecerit: nullum omniū præſtā tiuſ. Sunt in eo genere qui ceruarij vocāt: qualem e gallia in pompeii magni harenaſpectatum dixi muſ. Huic quic in fame mandenti ſi reſpexit obliuionem cibi ſurrepere aiunt: degreſſuqꝯ q̄tere aliū.

De ſerpentibus.

CA. XXIII.

Amphibi
næ duorum
capitum ſer
pens.
Aspidis mor
ſus peſtifer.

Vod ad ſerpētes attinet vulgatum eſt colores earū pleraſqꝯ terras habere in quas occul tentur. In numera eſſe genera. Ceraſtis corpore eminere cornicula ſæpe quadrigemina: quorū motu reliquo corpore occultato ſollicitent ad ſe aues. Geminuſ caput amphibi bo næ: hoc eſt & ad caput & ad caudam tanq̄ paruū eſſe vno ore ſūdū venenum. Alijſquā mā eſſe. alijs picturas. Omnibus exitiale virus. Iaculum ex arborē ramis vibrari. Nec pedibus pauē das tantum ſerpentes: ſed & miſſili volare tormēto. Colla aſpidū intumeſcere nullo ictu remedio: præterqꝯ ſi cōſeſtim ptes contactæ amputentur. Vnus huic tam peſtifero animali ſeſus vel potiꝯ affe ctuſ eſt. Coniuga ferme vagant: nec niſi cuſ compare vita eſt. Itaqꝯ alterutia interēpta: incredibilis alteri vltionis cura. Perſequit interſectorē: vnumqꝯ eum in quātolibet populi agmine noticia quadā inſeſtat perumpit omnes difficultates. pmeat ſpatia: nec niſi amnibus arceſ: aut præceleri fuga. Nō eſt fateri rerum natura largiuſ mala an remedia genuerit. Tam primum hebetes oculos huic malo dedit: eoſqꝯ nō in fronte aut ex aduerſo cernere: ſ; in tpiibus. Ita excitat: ſ; ſæpiuſ audit u q̄ viſu.

De ichneumone.

CA. XXIII. Ichneumon

Abet deinde inter neciū bellū cū ichneumone. Notū est animal hac gloria maxime in ea cum aspide dem natum egypto. Mergit se i limo sepius: siccaturq; sole. Mox ubi plurib; eodē modo se pugnat. corijs loricauit in dimicationē pergit. In ea caudā attollens ictus irritos auers; excipi: do nec obliquo capite speculatus inuadat in fauces. Nec hoc cōtentus aliud haud mitius de bellat animal.

De crocodilo & hippopotamo.

CA. XXV.

Rocodilum habet nilus quadrupes malū: & terra pariter ac flumine infestum. Vnus hoc Vnde os cro- animal terrestrē linguē vsu caret. Vnum superiore mobili maxilla imprimi morsus: ali codilicum as terribile pectinatim stipatē se dentium serie. Magnitudine excedit plarūq; duodeuiz ginti cubita. Parit oua quanta anseres: ea; extra eum locū trāfferens semper incubat: p; Crocodili diuinatione quodam ad quem summo auctu eo anno egressus est nilus. Nec aliud animal ex minori diu i terra no origine in maiore crescit magnitudine. Et vnguibus hic armatus est contra omnes ictus cute inul tu in aqua sta. Dies in terra agit: noctes aqua temporis vtrumq; ratione. Hunc saturum cibo piscium: & semp versantur. esculento ore in littore somno datum parua auis quā trochilos ibi vocatur rex auium in italia: inui Trochilos. rat ad hiandum pabuli sui gratia os primum eius ad sultim repurgās: mox dentes: & int; fauces quo q; ad haric scabendi dulcedinem q; maxime hiantes. In qua voluptate somno pressum conspicatus ichneumon per easdem fauces: vt telum aliquod immissus erodit aluum. Similis crocodilo: sed mi- Ichneumoni nor etiam ichneumone est in nilo natus scincos: contra venena p; cepuum antidotus. Itē ad inflam: crocodilum mandā virorū venerē. Verū in crocodilo maior erat pestis q; vt vno esset eius hoste natura contenta. necat. Itaq; & delphini imeātes nilo: quorum dorso tanq; ad hūc vsu cultellata inest penna abigētes eos Delphini. p; da: ac velut in suo tantum amne āregentes alioquin impātes viribus ipsi astu interimunt. Callent idem faciunt enim in hoc cuncta animalia: sciuntq; non modo sua commoda: verum & hostium aduersa. Norūt sua tela: norūt occasiones: partesq; dissidentium in belli. In ventre mollis est: tenuisq; cutis crocodi- lo: ideo se vt terrii immergunt delphini: subeuntēsq; aluum illā secant spina. Quin & gens hominū huic beluē aduersa in ipso nilo. Tentyritē ab insula in qua habitant appellata. Mensura eorū parua sed p; sentia animi in hoc tantus visu mira. Terribilis hęc cōtra fugaces belua est: fugax cōtra infe- tes. Quinetiam flumini innatant. Dorsoq; equitantiū modo Cōspecto hos impositi hiantibus resupino capite ad morsus addita in os claua dextra ac leua tenētes extrema ei; mine flere dē ra ad sepulturam. Itaq; ei vni insule crocodili non adnatant. Olfatuq; eius generis hominū: vt p; yl- propi quantē forū serpentes fugantur. Hebetēs oculos hoc animal dicitur habere in aqua: extra acerrimi visus deuorat. hinc Quattuorq; menses hyemis inedia semp trāsmittere in specu. quidam hōc vnus q; diu viuat cresce- lachrymā re arbitrantur. Viuit autem longo tempore. Maior altitudine in eodē nilo belua hippopotam; edi crocodili. tur. Vulgus binis quales bubus: dorso equi: & iuba: & hinnitu: rostro resumo: cauda torta: & dētib; aproz ad uncis: sed min; noxijs. Tergoris ad scuta galeasq; impenetrabilis: p; terq; si humore ma Hippopotam; deat. Depascitur segetes: destinatione ante vt ferūt: determinatas in diem & ex agro ferētibus vesti- mi in ferēdis gijs ne quā reuertenti insidiē comparentur. vestigijs astu-

Qui primus romæ hippopotamū & crocodilos ostendit. CA. XXVI. tia.

Rimus eum & quinq; crocodilos romæ edilitatis suæ ludis. M. Scaurus temporario euri- po ostendit. Hippopotamus in quadam medendi parte etiaz magister existit: assidua nā; Medici phle q; satietate obesus exit in littus: recentes arundinum cæsuras per speculatus: atq; vbi acu- bothomiā ab itissimum videt stipitē imprimens corpus venam quandam in crure vulnerat: atq; ita p; fluuiū sāguis hippopota- nis morbidū alias corp; exonerat: & plagam limo rursus obducit. mo didiscere

Quæ animalia quas hærbas ostenderunt certū lacerti: hirundines: testudines: mustella: ciconia: aper: anguis: draco: panthera: elephas: vrsi: cerui: palūbes: colūbæ: grues: coruus. CA. XXVII.

Imile quidam & volucris in eadem egypto monstrauit: quē vocatur ibis rostri aduncita: Ibis clysteros te per eā partem se perluens: qua reddi ciborum onera maxime salubre est. Nec hęc so- modū mōstra la multis animalibus reperta sunt vsui futura & homini. Dictamum hærbam extrahēdis uit dictamū sagittis cerui monstrauere percussū eo tælo: pastuq; eius hærbe eiecto. Idez percussū a pha- cerui. langio quod est aranei genus: aut aliquo simili cancos edendo sibi medentur. Est & ad serpentiu; Chelidoniā ictus p; cipua: qua se lacerti: quotiens cum his cōseruere pugnam vulnerati refouent. Chelidoniā hirūdines la- visui saluberrimā hirūdines monstrauere vexatis pullorū oculis illa medētes. Testudo cunilæ quāz pidē visui sa- bubulam vocant pastu vires contra serpētes refouet. Mustella ruta in murium venatu cum ijs dīmi luberrimā.

Caſſi Plinii ſecundi naturalis hiſtorie

catione coſerta. Ciconia origano. Edera apri in morbis ſibi medet: & cætos veſcēdo maxime mari eiectos. Anguis hyberno ſitu mēbrana corporis obducta fœniculi ſucco impedimētum illud exiit: nitidusq; vernat. Exiit aut a capite primū: nec celerius q̄ vno die ac nocte replicans: vt extra fiat mēbranę quod fuerat intus. Idez hyberna latebra viſu obſcurato: matathro herbę ſeſe affricās oculos inūgit ac refouet. Si vero ſquamę obtorpuere: ſpinis iuniperi ſe ſcabit. Dracovernā nauſeā ſilueſtris lactucę ſucco reſtringit pātheras p̄ carnes fricatas aconito venāſ barbari. Occupat ilico fauces earum angor. Quare pardalianches id venenum appellauere quidaz. At fera contra hęc excremētis hominis ſibi medetur: & alias tam auida eoruz: vt a paſtoribus eſt induſtria in aliquo vaſe ſuſpēſa alius q̄ vt queat ſaltu cōtingere: iaculando ea petēdoq; deſatigata poſtremo expitet: alioquin viuacitatis adeo lēte: vt eiectis interaneis diu pugnet. Elephas cameleonte cōcolori: frōde deuorato occurrat oleaſtro huic veneno ſuo. Vtſi cum mādragorę mala deguſtauerit: formicas lābunt. Ceruus herba cynare venenatis pabulis reſiſtit. Palumbes: graculę: merulę: perdicēs: lauri folio annuū faſtidium purgant. Columbę: turtures: & gallinacei herba quę vocatur helxine. Anates: anſeres: cæteręq; aquaticę: hærba ſiderite: Grues & ſimiles iunco paluſtri. Coru⁹ occiſo cameleonte: qui etiā victori nocet lauro infeſtum virus extinguit.

Pastorum in-
duſtria.

¶ Prognostica animalium.

CA. XXVIII.

M Illia præterea vtpote cū plurimis animalibus eadē natura reruz. cœli quoq; obſeruatiōe & ventorum: & hymbriū: & tēpeſtatum præſagia alijs alia dederit: quod perſequi immeſum eſt: æque ſcilicet: q̄ reliquā cū ſingulis hominū ſocietate. Siquidē & pericula præmonent: nō fibris modo extifq; circa quod magna mortalium portio hēret: ſed alia quadam ſignificatione. Ruinis imminētibus muſculi præmigrant. Aranei cum telis primi cadunt. Auguria quidez artē periculis fecere. Apud romanos ſacerdotum collegium: vel maxime ſolemne eſt. In thracia locis rigentibus & vulpes animal alioquin ſolerti auditu: amnes gelatos: lacuſq; non niſi ad paſtus iturę: redituręq; tranſeunt. Obſeruātū eā aure ad glaciē appoſita coniectare craſſitudinē gelu.

¶ Ciuitates & gentes a minutis animalibus deletę.

CA. XXIX.

M Ec minus clara exitij documenta ſunt etiā ex cōtēnēdis animalibus. M. Varro auctor eſt a cuniculis ſuffoſū in hispania oppidum: a talpis in theſſalia: ab ranis ciuitatem in gallia pulſā: ab locuſtis in africa. Ex gyaro cycladuz inſula incolas a muribus fugatos. In italia amyclas a ſerpētib⁹ deletas. Citra cynamulgos æthiopas late deſerta regio eſt a ſcorpionibus & ſolpugis gēte ſublata: & a ſcolopēdris abactros otrerietes auctor eſt Theophrastus. Sed ad reliqua ferarum genera tranſeamus.

Ex gyaro in-
ſula quū mu-
res incolas
fugaſſet ferrū
roſere.

¶ De hyena & crocuta & manticora & fibris & lutris.

CA. XXX.

Hyena vtriuſq;
ſexus dē.

Sermonē hu-
manū effigit.

Mirabilis
hyenę aſtutia
Manticora
crocutaq; hu-
manos imitā-
tur ſermones

H Yenis vtrinq; eſſe naturaz: & alternis annis eſſe marem: alternis fœminā fieri. Parere ſine mare vulgus credit. Ariſtoteles negat. Collum & iuba cōtinuitate ſpinę porrigitur: ſlecti q; niſi circūactu totius corporis nequit. Multa præterea mira tradūtur. Sꝫ maxie ſermonē humanū inter paſtorum ſtabula aſſimulare: nomenq; alicuius adſcere: quē euocatus foras laceret. Iteꝫ vomitionem hominis imitari ad ſollicitādos canes: quos inuadat. Ab vno animali ſepulchra erui: inſpectione corporū. Fœminā raro capi. Oculis mille eſſe varietates: oculorūq; mutationes. Præterea vmbre eius contactu canes obtumefcere. Et quibuſdam magicis artibus omne animal quod ter luſtrauerit in veſtigio hēre. Huius generis coitu leæna æthiopica parit crocutaz: ſimiliter voces imitantes hominum pecorumq;. Acies ei perpetua in vtraq; parte oris: nullis gingiuis dente continuo: qui ne contrario occuſu hebetetur: capſarū modo includitur. Hominū ſermones imitari & manticoram in æthiopia auctor eſt iuba. Hyenę plurimę gignuntur in africa: quę & aſinorum ſilueſtrium multitudinē fundit. Mares in eo genere ſingulis fœminarū gregibus imperitāt. Timent libidinis emulos: & ideo grauidas cuſtodiunt. Morſuq; natos mares caſtrāt. Cōtra grauidę latebras petūt: & parere furto cupiunt: gaudētq; copia libidinis. Eaſdē partes ſibi ipſi pontici amputant fibri periculo vrgente: ob hoc ſe peti gnari. Caſtoreum id vocant medici. Alias animal horrendi morſus. Arbores iuxta flumina vt ferro cēdit. Hominis parte cōpreheſa nō anteq̄ facta cōcrepue rint oſſa morſu reſoluit. Cauda piſcium ijs: cętera ſpecies lutrę. Vtrinq; aquaticum. Vtriq; mollior pluma: pilus.

¶ De ranis & vitulis marinis & ſtellionibus.

CA. XXXI.

R Anę quoq; rubetę quarum & in terra & in humore eſt vita: plurimis reſertę medicamini bus deponere ea quotidie: ac reſumere paſſu dicūtur: venena tantū ſibi reſeruantes. Similis & vitulo marino victus in mari ac terra. Simile fibro & ingeniuz. Euomit ſel ſuū ad multa medicamēta vtile. Itē coagulū ad comitiales morbos. Ob ea ſe peti prudēs. Theophrast⁹ auctor

est: angues eodē mō & stelliones senectutē exuere: eaq; p̄tinus deuorare: p̄cipiētes cōmitiali morbo remedia. Eodē pestiferos ferunt in gr̄cia: innocuos esse in sicilia.

De ceruis.

CA. XXXII.

Seruis quoq; est sua malignitas: quāq; placidissimo animalū: vrgēte vi canū vltro cōfugiunt ad hoiem. Et in pariēdo semitas min⁹ cauēt: humanis vestigijs tritas: q̄ quē secretē ac feris opportune. Cōcept⁹ earū post arcturi sydus. Octonis mētib⁹ ferūt part⁹: & interdū 3 gēmos. A cōceptu separāt se. At mares: relictī rabiē libidinis feruiūt. Fodiūt scrobes. Tūc rostra eorū nigrescūt: donec aliqui abluant hymbres. Fēminē aut partū purgantur hērba quadam quē seselis dicit: faciliore ita vtētes ytero. A partu duas habēt hērbas quē aros & seselis appellatur. partē redeunt ad fœtū. Illos imbui lactis primo nolunt succo quacūq; de causa. Editos partus exerceēt cursu: & fugā meditari docēt. Ad p̄rupta ducunt: saltūq; demonstrant. Iam mares soluti desiderio libidinis auide petūt pabula. Vbi se p̄pingues sensere latebras quērūt: fatentes incōmodū pondus: & alias semp in fuga acquiescūt: stantēq; respiciunt. Cum prope vētum est: rursus fuge p̄sidia repetētes. Hoc fit intestini dolore tam infirmi: vt īctū leui rūpatur intus. Fugiūt aut latratu canū audito: aura semp secunda: vt vestigia cū ipsis abeant. Mulcētur fistula pastoralī & cātū. Cū exere xere aures: accerrimi auditus: cū remiserē: surdī. Cāterum animal simplex: & omniū rerū miraculo stupēs: ī tantū vt equo aut bucua accedēte p̄prius hominē iuxta venantē nō cernāt: aut si cernunt: arcum ipsum sagittāq; mirētur. Maria tranant gregatim nantes porrecto ordine: & capita imponē res p̄cedentium clunibus: vicibusq; ad terga redeūtes. Hoc maxime notatur a cilicia cyprū traiecientibus. Nec vident terras: sed in odore earū natant. Cornua mares habent: foliq; animalū omni bus ānis statuto veris tempore amittunt. Ideo sub ipsa die q̄ maxie in via petūt. Latēt amissis velut iermes. Sed & ipsi bono suo inuidentes. Dextrū cornu negant inueniri: ceu medicamento aliquo p̄ditum. Idq; mirabilius fatendum est: cum & in viuarijs mutant omnibus annis. Defodi ab ijs putāt. Accensis autem vtrīlibet odore serpentes fugantur: & comitiales morbi deprehenduntur. Indicia quoq; etatis in illis gerunt singulis annis adiciētib⁹ ramos vsq; ad sexēnes. Ab eo tempore similia reuiuiscūt. Nec potest etas discerni. Sed dentibus senectū declaratur. Aut enim paucos aut nullos habent: nec in cornibus imis ramos: alioquin ante frontem prominere solitos iunioribus. Nō de cidūt castratis cornua: nec nascūtur. Erumpunt aut renascētibus tuberibus primo aridē cutis filia. ne nequaquā. Eadem teneris increfcunt ferulis arūdineas in pāniculas molli plumata lanugine. Quādiu carēt ijs noctibus procedunt ad pabula. Increfcētia solis vapore durant: ad arborem subinde experientes. Vbi placuerit robur: in aperta prodeūt. capiti iam sunt edera in cornibus viridante ex attritu arborum: vt in aliquo ligno teneris dum experiuntur innata. Fiunt aliquando ex cādido calore qualem fuisse traditur. Q. Sertorijs ceruam: quam esse fatidicā hispaniē gentibus persuaferat. Et ijs cū serpente pugna. Inuestigant cauernas: variūq; spiritu extrahunt renitentes. Ideo singulare abigēdis serpentibus odor adusto cornu ceruino. contra morsu vero p̄cipuum remedium ex coagulo huius cornu adusti nuli in ytero occisi. Vita ceruis in confesso longa: post cētum annos aliquibus carptis cū torquibus aureis quos alexāder magnus addiderat: ad optertis iam cure in magna obesitate. Febrium morbos nō sentit hoc animal. Quin & medetur huic timori. Quas dā nos p̄cipes fēminas scimus oib⁹ diebus matutinis carnem eā degustare solitas: & lōgo æuo caruisse febribus. Quod ita demū existimāt ratum si vulnere vno interierit.

De tragelapho: & chameleonte: & reliquis colore mutantibus.

CA. XXXIII.

Est eadem specie barba tantum & armorum villo distans: quem tragelophon vocāt: non alibi q̄ iuxta phasin amnem nascens. Ceruos africa prope modum sola nō gignit. At chameleontem & ipsa: quāq; frequētiorem india. Figura & magnitudo erat lacerti: nisi crura essent recta & excelsiora. Latera ventri iungūtur & piscibus & spina simili modo. Emi net rostrum vt in paruo sit haud absimile suillo. Cauda p̄longa in tenuitatem desinens: & implicans se viperinis orbibus. Vngues adunci. Motus tardior vt testudini. Corpus aspectus vt crocodilo Oculi in recessu cauo: tenui discrimine p̄grandes: & corpori cōcolores. Nunq̄ eos operij: nec pupillae motu: sed totius oculi versatione circumaspicit. Ipse celsus hiantis semper ore. Solus animalū: solo alitur nec cibo: nec potu: semper alitur: nec alio q̄ aeris alimēto. Circa caprificos ferus: innoxius alioquin. Et coloris natura mirabilior. Mutat namq; eum subide & oculis & cauda & toto corpore. Redditq; Proximum semper quēcūq; proxime attingit p̄ter rubrum candidūq; Defūcto pallor est. Caro ī capite & sibi mutat. maxillis & ad cōmissurā caude admodū exigua. Nec alicubi toto corpore. Sanguis in corde & circa oculos tātum. Viscera sine splene. Hybernīs mētib⁹ latet vt lacerta.

Paulo aū p̄tū cerue putant se seseli hērba.

Auditus cerui flumina Cerui mares solū etiā (vt & vult Aristoteles) cornua habēt fēminis ne nequaquā.

Cerui cū serpētib⁹ pugnant. Odor cerui cornu adusti serpentes fugans. Ceruus ab alexandro captus. Caro ceruina cōtra febrius morbos.

Chameleon solo alitur aere. Proximum semper quēcūq; attingit p̄ter rubrum candidūq; Defūcto pallor est. Caro ī capite & sibi mutat. maxillis & ad cōmissurā caude admodū exigua. Nec alicubi toto corpore. Sanguis in corde & circa oculos tātum. Viscera sine splene. Hybernīs mētib⁹ latet vt lacerta.

Caſij Plinii ſecundi naturalis hiſtorie

De tarando & lychaone & thoe.

CA. XXXIIII.

Mutat colores ſcitharum tarandus: nec aliud ex ijs quæ pilo veſtiuntur: niſi in indis lycæoni: cui iubata traditur ceruix. Nam thoes luporum id genus eſt procerius lōgitudine: breui-
tate crurum diſſimile: velox ſaltu. Venatu viuens. Innocum homini. Habitum nō colorez
Tarandi i mu- mutat. Per hyemes hirti: æſtate nudi. Tarando magnitudo quæ boui eſt. Caput maius ceruino: nec
tādo arboruz abſimile. Cornua ramoſa: vngula biſida: villus magnitudine vrſorum. Sed cuſ libuit ſui coloris eſſe:
colore i gbus aſino ſimilis eſt. Tergori tanta duricia: vt thoraces ex eo faciāt. Colorem omnium arborū fruticum
laret ne capia florū locorūq; redit metuens in quib⁹ latet. Ideoq; raro capitur. Mirum eſſet habitum corpore taz
tur/aſtutia. multiplicem dari: mirabilius & villo.

De hyſtrice.

CA. XXXV.

Hyſtrices generat india: & africa ſpina cōteſtas: ac erinaceoruz genere: ſ; hyſtrici lōgiores
aculei: & cū intēdit cutē miſſiles. Oravgētū figit canū: & paulo lōgius iaculatur. Hyber-
nis autem ſe menſibus condit. Quæ natura multis & ante omnia vrſis.

De vrſis & foetibus eorum.

CA. XXXVI.

Eorum coitus hyemis initio: nec vulgari quadrupedū more: ſed ambob⁹ cubātib⁹ cōple-
xiſq;. Deinde ſeceſſus in ſpec⁹ ſepatim: in quib⁹ pariūt triceſimo die: ac plurimuz quinos
Hi ſūt cādida inſormiſq; caro: paulo murib⁹ maior: ſine oculis: ſine pilo. Vngues tātū p-
minent. Hāc lābēdo paulatim figurāt. Nec quicq; rariuz hoies q; pariētē videre vrſā. Ideo
mares quadragenis dieb⁹ latēt. Fœmine quaternis mēſibus. Specus ſi nō habuere: ramorū fruticūq;
cōgerie edificant: in penetralibus hymbribus molliq; fronde conſtratos. Primis diebus bis ſeptenis
tam graui ſomno præmuntur: vt ne vulneribus quidem excitari queant. Tunc miruz immodū vter-
no pingueſcunt. Illi ſunt adipēs medicaminibus apti: cōtraq; deſluuium capilli tenaces. Ab ijs die-
bus reſidunt: ac priorum pedum ſuctu viuunt. Fœtus rigentes apprimendo pectori fouent: nō alio
incubitu q; oua volucres. Mirum dictu credit Theophrastus per id tempus coactas quoq; vrſorum
carnes ſi aſſeruent increſcere. Cibi tunc nulla argumenta: nec niſi humoris minimum in aluo iueni-
ri. Sanguinis exiguas circa corda tātum guttas: reliquo corpori nihil eſſe. Procedūt vere: ſed mares
præpingues. Cuius rei cauſa nō prompta eſt. Quippe nec ſomno quidem ſaginatis præter quattuor
decim dies vt diximus. Exeuntes hærbam quandam aron nomine laxandis inteſtinis alioquin con-
cretis deuorant: circaq; ſurculos dentitioni prædomantes ora. Oculi eorum hebetātur crebro. Qua
maxime fauos cauſa expetūt: vt cōuulneratum ab apibus pſleuet ſanguine grauedinem illam. In-
uaidiſſimū vrſo caput: quod leoni fortiſſimum. Ideo vrgēte vi præcipitaturi ſe ex aliqua rupe: mani-
bus eo operto iaciunt: ac ſæpe in harena colaphis inſictis exanimant. Cerebro veneficiū eſſe hiſpa-
niæ credūt occiſorumq; in ſpectaculis capita cremant teſtato quoniam potum in vrſinā rabiē agat.
Ingrediūtur & bipedes. Arborem auerſi diripiunt. Tauros ex ore cornib⁹q; eorum pedibus omni-
bus ſuſpenſi pondere fatigāt. Nec alteri animalium in maleſicia ſtultitia ſolertior. Annalibus nota-
tum eſt. M. Piſone. M. Meſſala cōſ. ad. xiiij. Kalē. octob. Domitium Aenobarbum ædilem curulem
vrſos numidicos. c. & totidē venatores æthiopias in cyrco dediſſe. Miror adiectū numidicos fuiſſe:
Numidici vr ſi forma cæ- cum in africa vrſos non gigni conſtat.
teris præſtāt.

De muribus ponticis & alpinis & herinaceis.

CA. XXXVII.

Monduntur hyeme & pontici mures dumtaxat albi. Quorū palatum in guſtu ſagaciſſimū
auctores: quonā modo intellexerint miror. Condūtur & alpini: quibus magnitudo me-
dia eſt. Sed hi pabulo ante inſpecus coniecto: cum quidā narrent alternos: marem ac ſœ-
minam ſupra ſe complexo falce hærba ſupinos cauda mordicus apprehēſa inuicem de-
trahere ad ſpecū. Ideoq; illo tēpore detricto eſſe dorſo. Sūt hiſ partes & in ægypto: Similiter reſidēt
in clunes: & i binis pedib⁹ gradiūt: priorib⁹q; vt manib⁹ vtūt. Præparāt hyemi & herinacei cibos:
ac voluptati ſupra iacētia poma affixa ſpinis: vnū nō ampli⁹ tenētes ore portāt in cauas arbores. Iidē
mutationez aquilonis in auſtrum cōdentes ſe in cubile præſagiūt. Vbi vero ſenſere venātez cōtracto
ore pedib⁹q; ac parte omni inferiore: qua rarā & innocuā habēt lanuginem: cōuoluūtur in formaz
pila: ne quid cōprehendi poſſit præter aculeos. In deſperatiōe vero vrinam ex ſe reddūt tabiſifica
tergore ſuo ſpinisq; noxiā: ppter hoc ſe capi gnari. Quāobrem exinanita prius vrina venari ars eſt.
Et cum præcipua dos tergos. Alias corrupta fragilis putribus ſpinis atq; deciduis: etiā ſi viuat ſub
tractus fuga. Ob id non niſi in nouiſſima ſpe maleſicio illo perfunditur. Quippe & ipſi odere inſitū
veneficiū: ita parcentes ſibi: terminumq; ſupremuz operientes: vt ferme ante captiuitas occupet.
Calidæ poſtea aquæ aſperſu reſoluit pila: apprehēſuq; pede altero e poſterioribus ſuſpendio: ac fa-
me necatur. Aliter non eſt occidere & tergore parcere. Ipſum animal nō verētur pleriq; dicere vite

Mira.
Vrina

hominū supuacuum esse. Si non sint illi aculei: frustra velles: mollicies in pecude mortalibus data. Hac cutē expoliunt vestes. Magnū fraus & ibi lucrum monopolio inuenit. De nulla re crebriorib⁹ senatusconsultis: nulloq; nō p̄cipe addito querimonijs puincialibus.

¶ De leontophone: lynce: melibus: & sciuris.

CA. XXXVIII.

Vrina & duobus alijs aialibus ratione mira est. Leontophonon accepimus vocari paruū: nec aliubi nascēs q̄ vbi leo gignit. Quo gustato tanta illa vis est: vt ceteris quadrupedib⁹ imperitans ilico expiret. Ergo corp⁹ eius adustum aspergūt alijs carnibus polēte modo insidiantes feræ: necantq; etiā cinere: tam cōtraria est pestis. Haud immerito igitur odit leo: visumq; frangit & circa morsum exanimat. ille cōtra vrinam spergit prudens: hanc quoq; leoni exitialem. Lyncum humor ita redditus vbi gignitur: glaciatur: arefcitue in gemmas carbunculis si miles: & igneo colore fulgētes: lyncurium vocatas: atq; ob id fucino a p̄terisq; ita generari prodito. Nouere hoc sciuntq; lynces: & inuidentes vrinam terra operiunt: eoq; celerius solidatur. Illa alia fo lertia: & in metu melibus sufflata cute distente ictus hominū: & morsus canum arcēt: Præuidēt tē pestatem & scyuri: obturatq; qua spiraturus est ventus cauernis: ex alia parte periūt fores decre tos. Ipsīs villosior cauda pro tegumēto est. Ergo in hyemes alijs prouisum pabulum: alijs pro cibo somnus.

¶ De vipera cocleis & lacertis.

CA. XXXIX.

Serpentium vipera sola terra dicii condi. Cæteræ arborum aut saxorū cauis. Et alias vel annua fame edurant algore modo dempto. Omnia secessus tempore veneno orba dormi unt. Simili modo & cocleæ. Ille quidem iterum & estatibus adherentes maxime saxi: vt etiam iniuria resupinatē auulsæq; non tamen exeant. In balnearibus vero insulis cauatice appellatæ nō prepūt e cauis terræ: neq; herba viuunt: sed vñ mō inter se coherēt. Est & aliud gen⁹ minus vulgare. Adhærent operculo eiusdē testæ se operientes: obrutæ terra semp. Hæ & circa ma ritimas tantum alpes quondam effossæ: cœpere iam erui & in veliterno. Omniū tamē laudatissimæ in astypalea insula. Lacertæ inimicissimū genus cocleis. Negantur semestrē vitē excedere. Lacerti arabie cubitales. In india vero in nūa mōte. xxiiij. in longitudine pedum: colore fului/aut puniceii/ aut cærulei.

¶ De canibus.

CA. XL.

Ex ijs quoq; animalibus: quæ nobiscum degūt multa sunt cognitu digna. Fidelissimi ante omnia homini canes atq; equi. Et pugnasle aduersus latrones canes pro domino accepi mus: cōfectumq; plagis a corpore nō recessisse: volucres & feras abigentē. Ab alio in epis ro agnitum in conuētū percussorē domini laniatu & latratu adactum: vt cogeretur fateri scelus. Garamantum regem canes ducenti ab exilio reducere p̄celiantes cōtra resistentes. Propter bella colophonij: itemq; castabalenses cohortes canum habuere. Eæ primæ dimicabāt in acie nun q̄ detrectantes. Hæc erant fidissima auxilia: nec stipēdiorum indiga. Canes defendere cimbro cēsis dominis eorum plaustris impositis. Canis Iafone Lycio interfecto cibum capere noluit: inediaq; cō sumptus est. Is cui vero nomē hyrcani reddidit. Durides accēso regis Lisimachi rogo: iniecit se flam mæ. Similiterq; Hieronis regis. Memorat & pyrrhum Gelonis tyranni canem Philistus. Memorat inedia mors & Nicomedis bithyniæ regis vxore eius Confinge lacerata propter lasciuiorē cū marito iocuz. Apd tuus. nos Volcatium nobile qui Cefeliū ius ciuile docuit asturcone e suburbano redeuntē: cum aduespes rauisset: canis a grassatore defēdit. Itē Celium senatorē egrum placētiae ab armatis oppressum. Nec prius ille vulneratus est q̄ cane interēpto. Sed sup omnia in nostro æuo actis populi ro. testatur. Ap pio Iunio & P. Silio conf. cum animaduertē ex causa Neronis Grammatici filij. in. T. Sabinus & in dominos seruitia eius: vnus ex ijs canes nec a carcere abigi potuisse: nec a corpore recessisse: abiecto in gradi exemplum bus gemonijs mœstos edentem vlulatus magna populi rō. corona circumstante: ex qua cum quidaz ei cibum obieisset: ad os defūcti tulisse. Innatauit idē in tyberim cadauere abiecto substētare cona tus effusa multitudine ad spectandam animalis fidem. Soli dominum nouere. Et ignotum quoq; si repēte veniat intelligūt. Soli nomina sua: soli vocē domesticam agnoscunt. Itinera quīs lōga memi nere. Nec vlli p̄ter hominē memoria maior. Impet⁹ eoz: & seuitia mitigatur ab hoīe cōfidēte hu mi. Plurima alia in his quotidie vita inuenit. Sed i venatu solertia: & sagacitas p̄cipua est. Scrutaf vestigia atq; persequitur. Comitantē ad ferā inquisitorē loro retrahēs: quis aquam trāsiliēs se occul tasset: quam significās demōstratio est cauda primū: deinde rostro. Ergo etiam senecta fessos cecos q; ac debiles sinu ferunt: v̄tos & odorē captantes: p̄dētq; rostro cubilia. E tigribus eos indi volūt cōcipi. Et ob id isyluis coit⁹ tēpore alligant fœminas. Primo & secundo fœtu nimis feroces putant gigni: tertio demū educant. Hoc idē e lupis galli: quorum greges suum quisq; ductorē e canibus & ducē habēt. Illum in venatu comitant: illi parēt. Namq; inter se exercēt etiam magisteria. Certū est

Leontophon
nis exitialis
leoni vrina.
Humor lyn
cum i gēmas
conuertitur

Sciuris p cis
bo somnus

Vipera sola
serpētum ter
ra cōditur.

Canes & eq
fidelissimi.

Canes in bel
lo auxiliātes.
Canis iafonis
inedia mors

Notabile de
pietate canis
in dominos
VI genitorijs

Canes cū ty
grib⁹ cocūtes

Laij Polynii secundi naturalis historie

**Nota de forti alexandro da-
torum**

iuxta nilū amnē currentē lambere: ne crocodilorum auiditati occasione prebeant. Indiā petēti Ale-
xandro magno rex albania dono dederat inusitate magnitudinis vnū cuius specie delectatus iussit
tudine gemis-
nos: mox apros: & deinde damas emitti cōtemptu immobili iacēte. Ea q; segnicie tāti corporis of-
fensus imperator generosi spiritus eū interim iussit. Nunciauit hoc fama regi. Itaq; alterus mittēs
addidit mādata: ne in paruis experiri vellet: s; in leone elephātoue. Duos sibi fuisse. Hoc interem-
pto preterea nullum fore. Nec distulit alexāder: leonēq; fractum p̄tinus vidit. Postea elephantum
fussit induci haud alio magis spectaculo letatus. Horribilibus quippe p̄ totū corpus villis ingēti pri-
mum latratu intonuit. Mox in ceruicē assultans: contraq; beluaz exurgēs hinc & illinc artifice dimi-
catione: qua maxime opus esset. infestans: atq; euitans: donec assidua rotarum vertigine afflixit: ad
casum eius tellure cōcussa. Canum generibus annui partus. Iuxta ad pariendum annua aetas Gerūt
in vtero sexagenis diebus. Gignunt cecos: & quo largiore alunt lacte: eo tardiorē visū accipiūt. Nō
tamē nūq̄ vltra vicesimum primum diē: nec ante septimū. Quidam tradūt si vnus gignat nono die
cernere: se gemini decimo. Idemq; in singulos adijci totidēq; esse tarditatis ad lucē diēs. Et ab ea q̄
foemina sit ex primipara genita citius cerni. Optimus in foetu qui nouissim⁹ cernere incipit: aut quē
primum fert in cubile foeto. Rabies canum syrio ardente homini pestifera vt diximus: ita morsis loc-
talis aque metus. Qua propter obuiam itur per triginta eos diēs gallinaceo maxime fimo mixto ca-
num cibis: aut si preuenit morbus veratro.

**Syrio ardēte
facile in rabiē
vertuntur.**

**Cynorhodae
rosae radix cō-
tra rabiosi ca-
nis morsum
Canis loqns
serpēs latrās**

D morsum vero vnicū remediū oraculo quodam nuper repertum. Radix siluestris ro-
se quē cynorhoda appellat Columella auctor est: si quadragesimo die. q̄ sit natus: castreū
morsu cauda: sūmusq; eius articulus auferatur sequenti neruo exempto: nec caudaz cre-
scere: nec canes rabidos fieri. Canē locutū in prodigijs: quod equidem annotauit accē-
pimus: & serpentem latrasse: cū expulsus est regno Tarquinius.

¶ De natura equorum.

CA. XLII.

**Bucephala
Alexandri
equus
Bucephali.
tumulus**

Idem Alexandro: & equi magna raritas contingit. Bucephalan eū vocarūt: siue ab aspe-
ctu toruo: siue ab insigni raurini capitis armo ipressi. Sexdecim talēis ferūt ex philonico
pharfali grege emptum. etiā tum puero capto eius decore. Neminē hic alium q̄ Alexan-
druz regio instratus ornatu recepit in sedem: alios possim reiiciens. Idem in proelijs me-
morata cuiusdē perhibetur operē. Thebarū oppugnatione vulneratus in alium transire Alexādrū
nō passus. Multa preterea eiusdē modi. Propter quē rex defūcto ei duxit exequias. Vrbem tumulto
circūdedit nomine eius. Nec Cæsaris dictatoris: quēq; aliuz recepisse dorso equus traditur: idēq; ho-
minis similes pedes priores habuisse. Hac effigie locatus ante Veneris genitricis edē. Fecit & Diu⁹
Augustus equo tumulum. De quo Germanici Cæsaris carmē est. Agrigenti cōplurius equoz: tumu-
li pyramides habent. Equum adamatū a Semiramide vsq; ad coitus iuba auctor est. Scythæ qui-
dem equitatus & equoz gloria strepunt. Occiso deniq; ipso: regulo ex puocatione dimicātē hostē
cum vidor ad spoliandū venisset ab equo eius ictibus morsuq; cōfectum. Alium detracto oculorū
operimēto: & cognito: cum matre coitu petisse prærupta atq; exanimatum. Equā eadē ex causa in
reatino agro laceratumq; pariter aurigam inuenimus. Namq; & cognationum intellectus in ijs est.
itaq; in grege prioris anni forore libētius etiā quam matre equa comitatur. Docilitas tāta est: vt vni
uersus sybaritani exercitus equitatus ad symphonie cantū saltatiōe quadā moueri solitus inueniat

**Nicomedis
equus inedia
finiuit
Antiochi
equus.
Dionysij.**

Idem præfagiunt pugnam: & amissos lugēt dominos: lachrimasq; interdus desiderio fundūt. Inter
fecto. Nicomede rege: equus eius inedia vitā finiuit. Philarchus refert Cētaretriū e galatis in prelio
occiso Antiocho potitum equo eius cōscēdisse ouātē. At illum indignatiōe accēsū domitis frēnis
ne regi posset precipitē in abrupta isse: exanimatumq; vna. Philistus a Dionysio relicū in cœno hæ-
rentem vt sese euellisset: secutum vestigia domini examine apum iubae ihærēte. Eoq; ostēto tyrann-
nidem a Dionysio occupatam. Ingenia eorum inenarrabilia iaculātes obsequio experiuntur: diffi-
ciles conatus corpe ipso: nixuq; inuitatium. Iam tela humi collecta equiti porrigūt. Nam i cyrco ad
currus iūcti nō dubie intellectum abhorratiōis & gloriæ fatētur. Claudij Cæsaris secularium ludorū
cyrcēsis excusso in carceribus auriga albatū equi palmā occupauere: primatū obtinuerunt: opposi-
ta effūdētes omnia quæ cōtra æmulos debuissēt: peritissimo auriga insistēte faciētes. Cum puderet
hominum artes: ab equis vinci: peracto legitimo cursu ad metas steterē. Maius augurium circa pri-
scos plebeijs cyrcēsis excusso auriga: ita vt si staret: i capitolium cucurrisse equos: sedemq; ter lu-
strasse. Maximū vero eodem peruenisse a veijs cum palma & corona effuso Ratumena: qui ibi vice-
rat. Vñ postea nomē portæ est. Sarmatē lōginqua itinera acturi: inedia pridie pparāt eos: exiguū tā-
tum potū ipartietes: atq; ita p cētena milia & quinquaginta cōtinuo cursu eūtibz insidēt. Viuit an-
nis quidē quinquagenis. Foemine minore spatio. Eedē qui quēnio finem crescēdi capiūt. Mares āno

**Vel ædem.
Sarmatē.**

addito. Forma equorū/ quales maxime legi oporteat. Pulcherrime quidem Virgilio vate absoluta ē. Sed & nos diximus in libro de iaculatione equāstri cōdito: & fere inter omnes cōstare video. Diuer-
sa autē cyrco ratio q̄rit. Itaq; cū bimi in alio subigant ipio: nō ante qnquēnes ibi certamē accipiūt. Par-
tum in eo genere vnden mēfibus ferunt. xij. gignunt. Coitus verno equinoctio bimo vtrinq; vulga-
ris. Sed a trimatu firmior partus. Generat mas ad annos. xxxiij. Vtpote cum a cyrco postvicesimū an-
num mittantur ad sobolem reparandam. Et ad quadraginta durasse tradunt: adiutus modo in attol-
lenda priore parte corporis. Sed ad generādum paucis animalium minor fertilitas. Qua de causa p̄
interualla admissurē dantur: nec tamen quindecim initus eiusdez anni valet tolerare. Equarum libi-
do extinguitur iuba tonsa. Gignūt annis omnibus ad quadragesimum. Vixisse equum septuaginta-
quinq; annis proditur. In hoc genere grauida stans parit: p̄terq; cēteras foetū diligit. Et sane equis
amoris innasci veneficium: hyppomanes appellatū in frōte: caricā magnitudie: colore nigro. Qd̄ ita
timēditu partu deuorat foeta: aut partum ad vbera nō admittit: siq; p̄ceptū habeat. Olfatu in rabiē
id genus agit. Amissa parēte in grege armenti: reliquā foetā educat orbū Terrā attingere ore triduo
proximo q̄ sit genit̄ negāt posse. Quo q; acrior: in bibēdo p̄fundius nares mergit. Scythā per bel-
la scēminis vti malūt. Qm̄ vrinam cursu nō impedito reddāt. Constat in lusitania circa vlyxipponem
oppidum: & tagum annem equas fauonio flante obuērsas animalem cōcipere spiritum: idq; partus
fieri: & gigni perniciosissimum ita: sed triennium vitā non excedere. In eadem hispania gallecia gēs: &
asturia equi generis. Hi sunt quostiheldones vocamus. Minori forma appellatos asturcones gignūt
Quibus nō vulgaris in cursu gradus: sed mollis alterno crurū explicatu glomeratio. Vnde equi stol-
lutim carpere in cursu traditū arte. Equo fere qui homini morbi: p̄terq; vesicā conuersio: sicut oī
bus in genere veterino.

Virg. i. iij. ge-
or. sic ait. Illi
ardua ceruix
argutūq; ca-
put. &c.

Hyppomane-
nes amoris
veneficium i
eqs. eo i rabi-
em vertitur
In lusitania
eq fauonio
cōcipiunt.

De asinis.

Sinum quadringētis nummis emptū. Q. Asio senatori auctor est. M. Varro: haud scio an
omnium p̄cio animalium victo: opa sine dubio geruli mīrifica arando quoq; Sz mularū
maxie p̄ gnatione patria ēt spectat in ijs arcadibus in achaia. In italia reatinis. I psum aial
frigoris maxie ipatiens: ideo nō generat in p̄to: nec in equinoctio verno: vt cētera pauca ad-
mittit: sed solstitio. Mares in remissioe operis deteriores. Partus. xxx. mēse ocissimus: sed a trimatu le-
gitimus. Totidē quot aq; & eisdem mēfibus: & simili modo. Sed incōtinēs vterus vrinam genitalem
reddit: ni cogat in cursum verberibus a coitu. Rarō geminos parit. Paritura lucem fugit: & tenebras
q̄rit: ne cōspiciat ab hoīe. Gignit tota vita: quā est ei ad. xxx. annū. Partus caritas summa: sed aquarū
tedium magis. Per ignes ad foetus tendunt. Eē item si riuus minimus inter sit: horrēt ita: vt pedes om-
nia caueant tingere. Nec nisi assuetos potant fontes: qui sunt in pecuarijs. Atq; ita vt sicco tramite ad
potum eant. Nec pontes transeant per raritatem planicarum translucentibus fluuijs. Mirumq; dictu
ficiunt: & si immutetur aquā vt bibant: cogendā exonerande vnt. Nec nisi spatiose incubāt alias
atteruntur. Varia nanq; somnio visa concipiunt: ictu pedum crebro: qui nisi per inane emicuerit re-
pulsu durioris materiā clauditate ilico affert. Quēstus ex ijs opima p̄dia exuperat. Notū est i cel-
tiberia singulas quadragenis milibus nummorum emi. At mularum maxime partus aurū referre in
his & palpebrarum pilos aiunt. Quāuis em̄ vnicolor toto reliquo corpore: totidē tñ colores quotibi
fuere reddit pullos earū epulari Mœcenas instituit: multū eo t̄pē p̄elatos onagris. Post euz interijt au-
doras saporis. Sed asino moriēte viso celerrime id genus deficit.

CA. XLIII.

Asini arcadi
ci: & reatin.

Mœcenas.

De mulis.

X asino: & equa mulus gignit mēse. xij. Animal viribus: & labore eximīū. Ad tales partus
equas neq; quadrimis minores: neq; decēnibus maiores legūt: arceriq; vtrūq; genus ab al-
tero narrat: nisi in infantia eius generis qd̄ inēat lacte exhausto. Quapropter subreptis statī
pullis in tenebris equarū vberi: asinarū vberē equuleos admouēt. Gignit autē mula ex equo: &
asina s; effrenis: & tardatis idōitē. Lēta oīa ex vetulis Cōceptū ex equo secur⁹ asini coit⁹ abortu pimit
Nō item ex asino equi. Foemias a partu optime. vij. die ipleri obseruatū est: mares fatigatos meli⁹ im-
plere. Quē nō priusq; dentes: quos pullinos appellant: iaciat: conceperit: sterilis intelligitur. Et quā
non prio initu generare coeperit. Equo: & asina genitos mares hinnulos antiqui vocabāt: cōtraq; mu-
los: quos asini: & eq generarēt. Obseruatū ē duobus diuersis generibus nata tertij generis fieri & neu-
tri parentū esse similia. Ea q; ipsa quā ita nata sunt nō gignere in omni animalij genere: idcirco mu-
las nō parere. Est in annalibus nostris peperisse saepe: verum prodigij loco habitū. Theophrast⁹ vul-
go parere in cappadocia tradit. Sz eē id animal ibi sui generis. Mulā calcitrāt⁹ in hūbetur vini crebrio-
re potu. In plurium grēcorum est monumētis cum equa muli coitu natum quem vocauerūt hinum
id est paruum mulum. Generatur ex equa: & onagris māsfactis mulāe veloces in cursu: duricia exi-

CA. XLIIII.

Hinnuli.

Mulē in cap-
padocia pari-
entes.

k. i.

Caſſi Plinii ſecundi naturalis hiſtorie.

mia pedus: verū ruſoſo corpore indomito animo: ſed generoſo Onagro ex aſina genitus oēs ante cel-
lit. Onagri in phrygia & lycaonia ꝑcipui. Pullis eorū ceu ꝑſtātibus ſapore africa gloriaſ: quos laliſio-
nes appellant. Mulum. lxxx. annis vixiſſe athenienſium monumētes apparet. Eo gauiſi cum tēplum
in arce facerēt: quod dereliſtus ſeneſcētia cadentia iuuetā comitatu niſuq; exhortareſ: decretuſ fecere
quo cauereſ ne frumētari negociatores ab incerniculis eum arcerent.

¶ De bubus.

CA. XLV.

Bubus indicis camelorū altitudo tradiſ: cornua in latitudinē quaternorū pedū. In noſtro or-
be epiroticis laus magna a Pyrrhi (vt ferunt) iā idē regis cura. Id cōſecutus eſt nō āte qua-
drimatum ad partus vocādos. Pregrādes itaq; fuere: hodieq; reliquē ſtirpiū durāt. At
nunc aniculē ad ſecunditatem poſcunt. Tolerātius tñ bime. Tauri generationem quadri-
ni implent. & ſingulis denē eodem anno tradunt. Si aut poſt coitum in dexteram partem habeāt tau-
ri: generatos mares eſſe: ſi in leuam ſcēmas. Cōceptio vno initu pagitur: qđ ſi forte perrauit. xx. poſt
die marem ſcēmina reperit. Pariunt mēſe decimo quicqđ añ genitum inutile eſt. Sunt auctores ipſa
complēte. x. mēſe duos parere: nūc raro geminos. Coitus a delphini exortu ad pridie nonas ianuarij
diebus. xxx. aliquibus & autumno: gentibus quidē q̄ lacte viuūt: ita ſcetus diſpenſantibus: vt omni
tempore anni ſuperſit id alimentum. Tauri non ſæpius q̄ bis die ineunt. Boues animalium ſoli: & re-
tro ambulantes paſcuntur. Apud garamantas quidē haud aliter. Vita ſcēminis. xv. annis longiſſi-
ma. Maribus. xx. Robur in quimatu. Lauatione calidæ aquæ tradūt pingueſcere: & ſiquis incifa cu-
te ſpiritum in viſcera arundine adigat. Non degeneres exiſtimari etiam minus laudato aſpectu: pluri-
mum lactis alpinis: quibus minimum corporis: plurimū laboris capite/non ceruice iunctis. Syriacis
non ſunt palearia: ſed gibber in dorſo. Carici quoq; in parte Aſiæ ſcēdi viſu tubere ſuper armoſa cer-
uicibus eminēte: laxatis cornibus excellentes in opere narrātur. Ceteri nigri coloris: cādidi ue ad la-
borem damnātur. Tauris minora q̄ bubus cornua/tenuioraq;. Domitura boum in trimatu: poſtea ſe-
ra: ante præmatura. Optime cum domito iuuetus imbuitur. Socium enim laboris/agriq; culturę ha-
bemus hoc animal tantæ apud priores curę: vt ſi inter exempla damnatus a populo romano die di-
cta: qui concubino procaci rure omaſum ediſſe ſe negāt occiderit bouem: auctuſq; in exilium tanq̄ co-
lono ſuo interempto. Tauris in aſpectu generoſitas torua fronte: auribus ſetofis: cornibus in ꝑcinctu
dimicationem poſcentibus. Sed tota comminatio prioribus in pedibus ſtat: ita glſcente alternos re-
plicans: ſpargentēſq; in altum harenam: & ſolus animalium eo ſtimulo ardeſcens. Vidimus de impe-
rio dimicantes: & ideo demonſtratos rotari cornibus cadētes excipi: iterumq; reſurgere: modo iacē-
tes ex humo tolli: bigarumq; etiam curru citato velut aurigas inſiſtere. Theſſalorum gentis inuētum
eſt equo iuxta quadrupedante cornu intorta ceruice tauros necare. Primus id ſpectaculum dedit ro-
mæ Cæſar dictator. Hinc victime optime: & lautiffima deorum placatio. Huic tantum animali omni-
um: quibus procerior cauda non ſtatim nato cōſumate: vt ceteris mēſuræ: creſcit vni donec ad veſti-
gia ima perueniat. Quam ob rem victimarum probatio in vitulo: vt articuluſ ſuffraginis cōtingat: bre-
uiore non litant. Hoc quoq; notatum vitulos ad aras humeris hominis allatos nō fere litare: ſicut nec
claudicantem: nec aliena hoſtia deos placari: nec trahēte ſe ab aris. Eſt frequens in prodigijs priſco-
rum bouem locutum. Quo nunciato ſenatum ſub diuo haberi ſolitum.

¶ De Api boue.

CA. XLVI.

Bos in ægypto etiam numinis vice colitur. Apim vocant. Inſigne ei in dextro latere cādicas
macula cornibus lunæ creſcere incipientis. Nodus ſub lingua: quem cantarum appellant.
Non eſt ſas eum certos vitæ excedere annos: merſumq; in ſacerdotum fonte enecant quæ-
ſituri luctu alium: quem ſubſtituant: donec inueniāt mœrēt. Deraiſis etiam capitibus: nec tamen vſq;
diu quēritur. Inuentus deducitur a ſacerdotibus memphim. Sunt delubra ei gemina: quę vocāt tha-
lamos auguria populorum. Alterum intraſſe lætum eſt: in altero dira portēdit. Reſpōſa priuatis dat
e manu cōſulentium cibum capiēdo. Germanici Cæſaris manum auerſatus eſt haud multo poſt ex-
tinſti. Cætero ſecretius cum ſe prorupit: in coetus incedit: ſummoto ſtrepitu liſtoruſ: grexq; pueroſ
comitatur carmen honori eius canētium: intelligere videtur: & adorari velle. Hi greges repente lym-
phati futura præcūnunt. Fcēmina bos ſemel ei anno oſtenditur ſuis & ipſa inſignibus: q̄ alijs: ſemp
q; eodem die: & inueniri eam: extinguiq; tradunt. Memphis eſt locus in nilo: quē a figuravocāt phia-
lam. Omnibus annis ibi aurem pateram/argenteamq; mergētes diebus: quos habent natales apis.
Septem hi ſunt. Mirumq; neminem per eos a crocodilis attingi. Octauo poſt horas diei. vi. redire be-
luæ feritatem.

¶ De natura pecudum/ & pecorum.

CA. XLVII.

Agna & pecori gratia: vel in placamētis deorum/vel in vſu vellerum. vt boues ſumptū hoī
nem excolūt: ita corporeſ tutela pecori debetur. Generatio bimisytrinq; ad nouenos ānos

Pascēdo bo-
ues retro am-
bulantes.

Tauri dimi-
caturū pedi-
bꝰ ſpargunt
harenam.

quirituli ma-
xie ad ſacrifi-
cādū apti.

Macula apis
modo lunæ
creſcens.

Apis bos his
ex quibꝰ ſūt
cibū rñſa dat

quibusdam & ad .x. primiparę minores foetus. Coitus omnibus ad arcturi occasum: id est a tertio id⁹ maias ad aquillę occasum id est .xiiij. kalen. augusti. Gerunt partu diebus. cl. postea concepti inualidi Cordos vocabant antiqui post id tps natos. Multi hybernos agnos pferunt vernis: qm̄ magis interfit ante solstitium: q̄ ante brumam firmos esse: solumq; hoc animal vtiliter bruma nasci. Arieti naturale ^{DS} agnas fastidire: senectam ouium cōsecrari: & ipse senecta melior: illis quoq; vtilior. Ferocia eius co⁹ aries dextro hibetur cornu iuxta aurem terebrato. Dextro teste p̄ligato foeminas generat: leuo mares. Tonitr⁹ so⁹ teste vincto litarijs ouibus abortus inferunt. Remedium est cōgregare eas: vt coetu iuuētur: Aglonis flatu mares foemias leuo concipi dicunt: austri foeminas. Atq; in eo genere arietum maxie spectantora. Quia cuius coloris sub mares gignit lingua habuere venas eius: & lanicium est in foetu: variumq; si plures fuere: & mutatio aquarū: potius q; variat. Ouium summa genera duo rectum/ & colonicum. Illud mollius. Hoc in pascuo elegantius Quippe cum tectum rubis vescať. Opimēta eis ex arabicis p̄cipua. Lana autem laudatissima apula: & quę in italia gręci pecoris appellat: alibi italica. Tertium locum milesię oues obtinet. Apulę bre ues villo: nec nisi penulis celebres. Circa tarentum/ canusiumq; summam nobilitatem habet. In asia vero eodem genere laodiceę. Alba circūpadanis nulla p̄feritur: nec libra centenos nūmos ad hoc æui excessit vlla. Oues nō vbiq; tondentur. Durat quibusdam in locis mos vellendi. Colorum plura genera. Quippe cum desint etiam nomina eis quas natias appellant aliquot modis.

¶ De generibus lanarum/ & vestium.

CA. XLVIII.

Ispania nigri velleris p̄cipuas habet: pollentia iuxta alpes: canusia tutili: quas erythras vocat. Item betica vt canusium. Fuluas tarentum/ ac pulliginis suę: & succidis oibus vsus medicatus. Hystrię/ liburnięq; pilo propior q̄ lanę pexis aliena vestibus: & quę sola ars scutulato textu commendat. In lusitania similis circa piscinas puincię narbonensis. Siliis & in egypto ex qua vestis detrita vsu tingit: rursusq; æuo durat. Est & hirta filo crasso in tapetis anti quissima gratia. Iam certe p̄iscos iſysos Homerus auctor ē. Aliter hæc galli tingūt: aliter parthorū gentes. Lanę & per se coactę vestes faciunt: & si addatur acetum etiam ferro resistunt: immo vero et ignib⁹. Nouissimo sui purgamēto: quippe ahenis coquētū extractę indumētis vsu veniūt gallię: (vt arbitror) inuētum. Certe gallicis hodie nobis discernuntur: nec facile dixerim qua id ætate coepē rint. Antiquis enim thoros e stramēto erat: qualiter nunc etiam in castris gausape. Patris mei memo ria coepere amphimala nostra: sicut vilosa/ & etiam ventralia. Nam tunica lati clauī in modum gausa pe texi nunc primum incōpit lanarum nigre nullum colorem bibunt. De reliquarum infectu suis lo cis dicemus. In conchylijs marinis/ aut herbārum natura: lanam colo/ & fuso Tanaquilis q̄eadē Ca sia Cecilia vocata est: in templo. M. Anci durasse prodēte se auctor est. M. Varro: factumq; ab ea to gam regiam vngulatam in eđe fortunę: qua Seruius Tullius fuerat vsus. Inde factus vt nubētes virgi nes comitaretur colus compta/ & fusus cum stamine. Ea prima texuit rectam tunicam: qua simul cuz toga pura tyrones induūtur: nouęq; nuptę. Vngulata vestis primo lautissimis fuit: idē furiculata de fluxit. Togas raras: phrygianasq; diui Augusti nouissimis temporibus coepisse scribit, Fenestella. Cre bre papaueratę antiquiorem habent originē. Iam sub Lucilio poeta in Torquato notate. Pretextę apud hetruscos originem inuenere. Trabeis vsos accipio reges. Pictas vestes iam apud homerū fuis se: vnde triumphales natę. Acu facere idē phryges inuenerūt: ideoq; phrygiōes appellati sunt. Au rum intexere in eadem asia inuenit Attalus rex: vnde nomen attalicas. Colores diuersos picturę ite xere Babylon maxie celebrauit: & nomē imposuit. Plurimis vero licijs texere: quę polyimita appella nt: alexādia instituit. Scutulis diuidere gallia. Metellus Scipioni triclīnaria babylonica sestertium octingentis milibus venisse: iam tunc posuit in capitalibus criminibus: quę Neroni principi quadrin gentis milibus sestertium nuper steterē. Serui Tullij p̄texere: quibus signum fortunę ab eo dicatę cooptum erat durauere ad Seiani exitum. Mirumq; fuit nec defluisse eas: nec tere donum iniurias sensisse annis. d. lx. Vidimus iam/ & bidentium vellera purpura: cocco: conchylio: sesquipedalibus li bris infecta: velut illa sic nasci cogēte luxuria. In ipsa oue satis generositatis ostenditur breuitate cru rum/ v̄tris vestitu: quibus nudus esset apicas vocabat: damnabātq; Syrię cubitales/ ouis caudę: plu rimumq; in ea parte lanicij. Castrari agnos nisi quinq; mestres p̄maturū existimant.

¶ De musimonio.

CA. XLIX.

Et in hispania: & maxime corsica nō maxime absimile pecori genus musimonu: capri: no villo q̄ pecoris velleri propius. Quorum e genere & ouibus natos prici vmbrosy vocaue runt. Infimissimum pecori caput. Quamobrem auersum a sole pasci cogendum. Quam stultissima animalium lanata. Qua timuere ingreditvnum cornu rapto sequuntur. Vita lō gissima annis. x. in æthiopia. xiiij. Capris eodem loco. xi. In reliquo orbe plurimum octo. Vtrūq; gen⁹ pascit. intra quartum coitum impletur.

^{DS} Mos virginū nubentium. vel virgulata vel feroricu lata.

Vel musmo num. Pec⁹ auersus pascit.

k. ij.

Caii Plinii secundi naturalis historie.

De capris & generatione earum.

C.A.L

Caprae pariunt & quaternos: sed raro admodum. Ferunt quinq; mensibus ut oues. Capre pinguedine sterilesunt. Trimae minus utiliter generant: & in senecta: nec ultra quadriennium. Incipiunt septimo mēse: & adhuc lactantes. Mutilum in vtroq; sexu utilius. Primus in die coitus non implet: sequens efficacior: ac deinde concipiunt nouembri mēse: ut martio pariant: turgescētib; virgultis. Aliqñ aniculē: semp bimē: in trimatu inutiles pariunt octonis annis. Abortus frigori obnoxius. Oculos capra suffulos iunci puncto sanguine exonerat. Caper rubi. Solertiam eius aialis Mutianus visam sibi prodidit in ponte praetenui duabus obuijs e diuerso cum circumactum angustie nō caperent: nec reciprocationem longitudo in exilitate. ceca torrente rapido minaciter subterfluēte albi & nō nari teram decubuisse: atq; ita alteram proculcate supgressam. Mares q̄ maxie simos longis auriculis / in b^o spirātes: fractisq; armis q̄ velissimos probāt. Fœminarum generositatis insigne lacinię corporibus: & ceruice continuo fœbinę dependentes. Nō omnibus cornua: sed quibus sunt: in his & indicia annorū p̄ incrementa nodobricitant ac rum. Mutilis lactis maior vbertas. Auribus eas spirare non naribus: nec vnq; febris carere Archela^o au noctu vident etor est. Ideoq; fortassis: q̄ anima his q̄ ouibus ardentior: calidioresq; cōcubitus. Tradūt & noctu nō q̄ utilissimuz minus cernere q̄ interdiu. Et ideo caprinum iecur si vesca: restituit vespertinam acie his: quos nyctacapnū iecur lopas vocant. In cilicia: circaq; syrtes villo tōsili vestiuntur. Capras in occasum declinui sole in pascuis negant cōtueri inter sese: sed auersas iacere. Reliquis aut horis iter se aduersas / & cognitiores. Depētur capra mī det omnium mēto villus: quem aruncum vocant. Hoc si quis apprehēsam ex grege vnā trahat: cate neruæ imole ræ stupentes spectāt. Id etiā euenire cum quandā herbam aliqua ex eis momorderit. Morsus earum tur. arbori exitialis. Oliuam lambēdo quoq; sterilem faciunt. Ea; ex causa Mineruæ immolatur.

De suis & natura earum.

C.A.LI.

Svilli pecoris admīssura a fauonio ad equinoctium vernuz ætatis. viij. mēse. Quibusdā in locis etiā a. iij. vsq; ad. vij. annum. Partus bis in anno. Tempus vtero. iij. mēsiū. Numerus fœcunditatis ad videnos. Sed educare tam multos nequeūt. Diebus. x. circa brumam statim dētes nasci. Nigidius tradit. Implentur vno coitu: qui & geminatus ppter facilitatē abortiēdi remediū ne prima subatione: neq; ante flacidās aures coitus fiat. Mares nō vltra trimatū generāt. Fœminę se ne cūte fessę cubātes coeūt. Comesse fœtus his nō est p̄digiū. Suis fœtus sacrificio die quinta purus est. Pecoris die septima. Bubus. xxx. corūcanius ruminalis hostias donec bidētes fierent: puras negavit Suem oculo amisso putāt cito extingui: alioquin vita ad quidecim annos: quibusdā videnos. Verum efferant: & alias obnoxium genus morbis anginae maxime: & strumę. Index suis inualide cruor in radice setę / dorso euulsę: caput obliquum in icessu. Penuriam lactis prępingues sentiūt: & primo fœtu minus sunt numerosę. In luto volutatio generi grata. In torta cauda. Id etiā notatum facilius iacere in dexterum q̄ leuū detortam. Pinguescūt. lx. diebus: sed magis tridui inedia ante saginatio nem orsa. Animalium hoc maxime brutum: animamq; ei pro sale datā nō illepide existimabāt. Cōpertum agnita voce suarij furto abactos merso nauigio inclinatioe lateris vnus remeasse. Quin & duces in vrbe forū / nundinarum / domosq; petere discunt: & feri sapiūt vestigia palude cōfundere: vrina fugam leuare: Castrātur fœminę sic quoq; vti cameli post bidui inediam suspēsę pernis priorib; vulua recisa celerius. Ita pinguescunt. Et adhibetur ars iccoriuz fœminar sicut anserum. Inuētum .M. Apicij fico carica saginatis a satietate necatis repēte mulsi potu dato. Neq; alio ex aiali numerosior materia ganeę: quinquaginta ppe sapes cum cæris singuli. Hinc cēforiæ legum paginę: iter diatq; coenis abdomina: glādia: testiculi: vuluę sincipita verrina: ut tamē publii minoruz poetæ cœna postq̄ seruitutem exuerat: nulla memoretur sine abdomie: etiā vocabulo suminis ab eo imposito. Placere autem & feri vesicę. Catonis cēforis oratiōes aprinū exprobat callum. In tres tamē partes diuiso apro media ponebāt lumbos aprunos appellata. Solidum aprum romanorū primus in epulis apposit. P. Seruilius Rullus pater eius Rulli: qui ciceronis in cōsulatu legem agrariam p̄mulgauit. Tam p̄pinqua origo tūc quotidianæ rei est. Et hoc annales notarūt horū. s. ad emēdationē morum: quibus notata quidem eēt cœna: sed in principio bini / terniq; pariter mādēbantur aprī.

De viuarijs bestiarum.

C.A.LII

Iuaria eorū / ceterorūq; siluestriuz primus togati generis inuenit Fuluius Hirpinus qui in tarquēsi feras pascere instituit. Nec diu imitatores defuere. L. Lucull^o & Q. Hortēsius. Sus es fere semel anno gignūt. Maribus in coitu plurima aspitās. Tūc inter se dimicāt indurātes attritu arborū costas: lutoq; se tergorātes. Fœminę in partu aspiores: & fere similiter in oi genere bestiarū. Apris maribus nō nisi āniculis generatio. In india cubitales dētici flex^o gemini ex rostro. Totidem a fronte ceu vituli cornua exeūt. Pilus aereo similis agrestibus: ceteris niger. At in arabia suillū genus nō viuūt in vilo genere.

In apris cubitales dentes.

De semiferis animalibus.

CA. LIII.

Eque facilis mixtura cum fero: qualiter natos antiqui hybridas fues vocabāt semiferos: ad hoies quoq; vt in Caium Antonium Ciceronis in consulatu collegam appellatione trās-
ta non in suisbus tātum: sed in oībus quoq; aīalium cuiuscūq; generis vllum est placidum.
Eiusdem inuenit & ferum: vt pote cum hominum etiam siluestriū tot genera p̄da sint
Caprē tñ in plurimas similitudines transfigurātur. Sunt capræ: sunt rupicapre: sunt ibices p̄nitatis
mirandē: q̄q̄ onerato capite vastis cornibus gladiorūq; vaginis in hęc se librāt: vt tormento aliquo ro-
tati in petris potissimum: e monte aliquo in alium transilire cupientes: atq; recursu pernici quo libue-
rit: exulant. Sunt & origes soli a quibusdam dicti cōtrario pilo vestiti: & ad caput verso. Sūt & dame: & pigardi: & ster p̄ficerotes. multa q; alia haud dissimilia. S; illa alpes: hęc trās marini fluctus mittūt.

De simijs

CA. LIII

Simiæ quoq; genera hominis figuræ p̄xiā caudis inter se distinguunt. Mira solerti visco inū-
gunt laqueos: calceariq; imitatione venātium traduntur. Mutianus & Iulius lulius fū-
ctis cera: nuces visu distinguere. Cornelius luna caua tristes eē quibus in eo genere canda sit
Noua exultationem adoriri. Nāq; defectum syderum & cetera pauent quadrupedes. Simiarū ge-
neri p̄cipua erga foetum affectio. Geiāot catulos: quos mansuefactē intra domos peperere: omni-
bus demostrant: tractariq; gaudent: tractu gratulationem intelligētes. Itaq; magna ex parte cōple-
ctendo necāt. Efferatior cynocephalis natura: sicut mitissima satyris. Callitriches pene aspectu disse-
runt. Barba est in facie: cauda late diffusa priori parte. Hoc animal negatur viuere in alio nisi in ethio-
piæ: quo gignitur: celo.

De leporibus.

CA. LV.

Eporum plura sunt genera: in alpis candidi: quibus hybernīs mensibus p̄ cibatu niues
credunt esse. Certe liquescente ea rutilescunt annis omnibus. Et est alioquin aīal intollerā-
di rigoris alumnū leporum generis. Sunt & quos hispania cuniculos appellat foecūdita-
tis innumeræ. famēq; balearibus insulis popularis messibus afferens. Foetus ventre exēctos
vel vberibus ablatos nō repurgatis interraneis gratissimo in cibato hñt: laurices vocāt. Certum ē ba-
learicos aduersus prouētum eorum auxilium militare a diuo Augusto petisse. Magna p̄ptervenatū
eorum viuerris gratia est. Inijciunt eas in specus: qui sunt multifores in terris: vnde & nomen ani-
mali atq; ita eiectos superne capiūt. Archelaus auctor est quod sint corporis catiēne: ad extremēta
lepori totidem annos esse etatis. Varius certe numerus reperitur. Idē vtrāq; vim singulis inesse: ac si
ne mare eque gignere. Benigna circa hoc natura innocua: & esculenta animalia foecunda generauit.
Lepus omnium p̄dæ nascens solus: p̄ter dasipodem sup̄ferat. aliud educās: aliud in vtero pilis ve-
stitum: aliud implume: aliud inchoato generis partu. Nec nō & vestes leporino pilo facere tentatum
est tactu non perinde molli vt in cute: propter breuitatem pili dilabi.

De damis.

CA. LVI.

Amē mansuescunt raro: cum ferē iure dici non possint. Complura nanq; sunt: nec placida
nec fera: sed mediæ inter vtrūq; naturæ: vt in volucribus hirundines: apes in cāpo: in ma-
ri delphini.

De muribus & gliribus.

CA. LVII.

Vo in genere multi & hos incolas domus imposuere. Mures haud sp̄nēdum in ostentis
etiam publicis animal. Arrosi lauini clypeis argenteis marsicum portendere bellū. Cār
boni impatori apud clusium fascijs quibus in calciatu vtebatur exitium. Plura eorū ge-
nera in cyrenaica regiōe: alij lata fronte: alij acuta: alij herinaceorum genere pungētibus pilis. Theo-
phrastus auctor est in gyaro insulas cum incolas fugassent: ferrum quoq; rosisse. Constat id quod ia-
cturam quidam & ad calybas fecere in ferrarijs officinis. Aurarijs quidam in metallis ob hoc aluos
eorum excidi: semperq; id furtū dephendi: tantam esse dulcedinem furandi. Venisse murem. cc. hñ-
mis casilinū obsidendete Hannibale: eumq; qui vendiderat fame interisse: emptorem vixisse anna-
les tradunt. Cum candidi prouehere: letum faciunt ostentū. Nam soricū occētū dirimi auspicia anna-
les refertos habemus. Sorices & ipsos hyeme condi auctor est Nigidius: sicut glires: quos censoria le-
gis principes. Q. Scaurus & M. in consulatu nō alio modo cōmis ademere q̄ cōchylia. aut ex alio or-
be conuectas aues. Semiferum & ipsum animal: cui viuaria in dolijs idē: qui apris instituit. Qua i-
re notatum non congregari nisi populares eiūsdē siluē: & si misceantur alienigenē: nisi amne: vel mō-
te discreti interite dimicando genitores suos fello senecta alunt insigni pietate senium finitur hyber-
na quiete. Conditī enim & hi cubant: rursus estate iuuenescunt: simili & mustellis quiete.

Quæ animalia quibus in locis non sint.

CA. LVIII.

k. iij.

inūgunt b v

Soli cōtrario
vestiti pilo.

niō

olūm

Lepores cā-
didi.

Viuetre inu-
stelle rustice

Lepores vtrū-
usq; sex ge-
neradi vi hē

Adiūerte i
colas a murē
b fugatos.

Soricū occē-
tu. f. maxius
& c. flaminis
priuat.

inūgunt b v

Caij Plynij secundi naturalis historie.

Sic mirum rerum naturam non solum alia alijs dedisse terris animalia: sed in eodē quoq; situ quēdā aliquibus locis negasse. In mesia silua italīe nō nisi in parte repiunt hi glīres. In licia dorcades nō transeūt montes syris vicinos. Onagri mōtem/qui capadociam a lycia diuidit. In helleponto in alienos fines nō cōmeant cerui: & circa arginūsam elatum montem nō excedunt auribus etiam in monte fissis. In pordosolene insula vicinam mustellē nō transeunt. In bœoria lebadia illatē solum ipsum fugiunt: quē iuxta in orchomeno tota subruūt arua talpē: quarū e pellibus cubicularia vidimus stragula. Adeo ne religio quidē a portētis summouet delicias. In ithaca lepores itlati moriunt externis quidem in littoribus. In ebuso cuniculi non sunt: scatēt in hispania/balearibus. q; Cyrenis mutæ fuere rangē: illatis e cōtinente vocalibus durat genus eaz. Mutæ sunt etiam nūc in seripho insula: Eadem alio translata canunt. Qd accidere/ & in lacu thessaliæ sicendo tradunt: in italia muribus araneis venenatus est morsus. Eosdemylterior appennina regio nō habet. Idem vbi cū q; sint orbitam si transire moriūtur: in olympo macedoniæ mōte nō sunt lupi. Nec in creta insula: ibi quidem nō vulpes/vrsue: aut oīno vllum maleficum aīal: prēter phalāgium. Aranei id genus de quo dicemus suo loco. Mirabilius in eadē isula ceruos prēterq; in cydoneatarū regionē nō esse. Itē apros & attagenas/herinaceos: in africa aut nec apros: nec ceruos: nec capreas: nec vrsos.

Nota.

Quæ aduenis noceant.

CA. LIX.

Mirabile.

Am quēdam animalia innoxia indigenis/aduenas interimūt sicut serpētes. Parcunt i myrinthe: quos terra nasci pdis. Item in syria angues circa euftratis maxime ripas dormiētes syros nō attingunt. Aut etiā si calcati/momordere: nō sentiūt maleficia: alios cuiusq; gētis infesti auide & cum cruciatu exanimātes. Quāobrē/ & syri nō necat eos. Cōtra in aletenio carīe mōte Aristoteles tradit a scorpionibus hospites nō ledi: indigenas interimī. S; reliquorū quoq; animalium/ & prēterea terrestrium dicemus genera.

CAII PLYNII SECVNDI NATVRALIS HISTORIAE LIBER NONVS.

De aquatili um natura.

CA. I.

ANIMALIVM QVAE TERRESTRIA APPELLAVIMVS hominū quādam consortione degētia indicata natura est. Ex reliquis minimas esse volucres conuenit. Quamobrem prius æquorum: amnium: stagnorumq; dicētur.

Quare in mari maxima animalia.

CA. II.

Sunt autem complura in his inaiora etiāz terrestribus. Causa euidēs humoris luxuria alia fors alitum. Quibus vita pēdentibus. In mari autem tam late supino/ molliq; ac fertili accremēto accipiēte causas genitales sublimi/semperq; pariente natura: pleraq; etiam mōstrifera reperiūt: perplexis: & in semet/ aliter/atq; aliter nūc flatu nūc fluctu cōuolutis seminib; atq; pīcipiis. Vt vera fiat vulgi opinio: quid nascitur in parte naturæ vlla: & in mari esse: pterq; multa/quæ nusq; alibi rerū quidem nō solum aīalium simulachra inesse: licet intelligere intuētibus vnam: gladium: ferras. Cum cumim vero/ & in colore/ & in odore similē. Quo minus miremur equorum capita in tam paruis emīnere cocleis.

De indici maris beluis.

CA. III.

Balenę quatuor iuger ū. pristes ducētoz cubitoz.

fores ex beluarū maxill; pīces variarū figuraz in trā exeūtes.

Durima autem/ & maxima in indico mari aīalia: e quibus balenę quaternū iugerum: pristes ducenum cubitorum. Quippe vbi locustę quaterna cubita impleant. Anguilæ quoq; in gange amne tricenos pedes. Sed in mari beluę circa solstitia maxime visuntur. Tūc illic ruunt turbines: tūc imbres/ tūc deiectę mōtium iugis. pcellæ ab imovertūt maria: pulsataf q; ex profundo beluas cum fluctibus voluūt: & alias tanta tynnorū multitudine: vt magni Alexādrī classis haud alio modo: q; hostium acie obuia cōtrarium agmen aduersa fronte direxerit. Aliter sparsis nō erat euadere: quinō voce: nō sonitu: nō ictu: sed fragore terrentur: hæc nisi ruina turbantur Cadara appellatur rubri maris peninsula. Huius obiectu vastus efficitur sinus duodecim dierum/ & noctium remigio enauigatus Ptolemæo regi: quādo nullius auræ recipit aflatum. Huius loci quiete pīcipua ad immobilem magnitudinem beluę adolefcūt. Gedrosi: qui arbin amnem accolūt alexandri magni classium prāfecto prodidere in domibus fores maxillis beluarum facere: ossibus tecta contīgnare. Ex quibus multa quadragenū cubitorum lōgitudinis reperta. Exeunt & pecori similes beluę ibi in terrā: pasteq; radices fruticum remeāt: & quēdam equorum: asinorum: taurorum capitibus quæ depascūtur sata. Maximum animal in indico mari pristis/ & balena est.

Quę in quoq; oceano maxima.

CA. IIII.